

Φλεβαριάτικος χιονιάς

ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ

Χρονικά

ΚΩΔΙΚΟΣ 4171

ΕΤΟΣ 28ο - ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 117 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΝΑ ΤΡΙΜΗΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΡΑΧΟΥΛΑΣ

Εκδότης σύμφωνα με το Νόμο: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ - Τηλ. 697677462

Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα

(Τη μάνα, τη γιαγιά, την προγιαγιά...)

Γράφει ο Λάμπρος Γριβέλλας
lampgri@gmail.com

Η μορφή της οικογένειας στην ελληνική Ύπαιθρο, ήταν πάντα πατριαρχική- ανδροκρατική, τουλάχιστο στην κοινωνική ζωή. Μέσα στην οικογένεια βέβαια τα πράγματα διαφοροποιούνταν. Εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, η γυναίκα είχε συμμετοχή σε όλες τις αποφάσεις, σε αρκετές δε περιπτώσεις είχε τον πρώτο λόγο και η γνώμη της υπερίσχυε, έστω και αφανώς.

Το Ζωγλόπι ήταν από τα λίγα ημιορεινά χωριά που οι κάτοικοι

ασχολούνταν με μια μεγάλη ποικιλία εργασιών: στα χωράφια και στα αμπέλια, στο βουνό και στον κάμπο, στους κήπους, στα ξύλα, στα ζώα και με τι δεν ασχολούνταν! Ένα μέρος αυτής της εργασίας - το μεγαλύτερο - έπεφτε στις πλάτες της γυναίκας. Η συμμετοχή της σε όλη αυτή την πα-

Επιστροφή στο χωριό

Συνέχεια στην 3η σελ.

Σ' αυτό το φύλλο θα διαβάσετε...

1) Λάμπρος Γριβέλλας: "Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα"	σελ. 1-3
2) Γεώργιος Δ. Κατσιούλας: "Σαν παραμύθι..."	1-4
3) Βασίλης Καραγιάννης: "Η πέρδικα"	1-4
4) Παναγιώτης Αγ. Κατσιούλας: "Πρωτομαγιά στο Παλιοζωγλόπι το 1937"	1-3
5) Άγγελος Ζαχαρόπουλος: "Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Εστέν"	1-5
6) Γεώργιος Αθαν. Κλήμος: "Κατέρρευσε η τοξωτή γέφυρα στα "Γαύρα"	1-8
7) Παρμενίων Μπάλος: "Ο κυρ-Γκένας" (Διήγημα)	1-4
8) Σούλα Τόσκα-Κάμπα: "Η γεωργική και ποιμενική ζωή της Αργιθέας"	1-8
9) Θεοφάνης Παπαχρηστίδης: "Στο παλληκαράκι με το κιντό" (ποίημα)	2
10) Μάρκος Παππάς: "Το τραγούδι της παρέας" (ποίημα)	2
11) Κοινωνικά-Συνδρόμες-Ανεκδοτο-Αινίγματα	2
12) Ζωγλοπτικές παροιμίες, από τη συλλογή του Βασίλη Κίτσα	3
13) Διακόσια χρόνια από τη Μεγάλη Επανάσταση	6-7
14) Εικόνες του τόπου μας	7
15) Τα τραγούδια της λευτεριάς	7
16) Εθνικός Διατροφικός Οδηγός	8
17) Ιστορικές σελίδες	9
18) Ισμήνη Παπαδημητρίου: "Ημερολόγιο του '61"	9
19) Τα προκιά της μανιάς	9
20) Το "Ξυρίσισμα" (Ο Παλιός)	10
21) Οι μύθοι του Αισώπου	10
22) "Ουδέν κακόν αμιγές καλού"	10
23) Οι παραδόσεις του ελληνικού λαού	10
24) Συνέβη στον Καναδά	10
25) Ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας (Διήγημα)	11
26) Λάμπρος Γριβέλλας: "Οι παγεροί χειμώνες και οι μαθητές με το ξύλο στη μασχάλη"	11
27) "Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος" (χρονογράφημα)	12
28) Εφημερίδα "Αλήθεια": "Προβλήματα στο δρόμο προς Ίταμο"	12
29) Κολχικό (άνθος)	12
30) "Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος" Από το βιβλίο του Απ. Στρογγύλη "Η Πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας"	12

Σαν παραμύθι

"Όσα μύθια, τόσ' αλήθεια"
Λαϊκό

Μια φορά κι έναν καιρό - έτσι αρχίζουν όλα τα παραμύθια - περίπου 150 χρόνια πριν, ζούσε στο χωριό μια παραδοσιακή δεκαμελής οικογένεια: παππούς, γιαγιά, γονείς και έξι παιδιά- τρία αγόρια, τρία κορίτσια. Μέρα νύχτα όλοι στη δουλειά και το ψωμί δεν το χόρταιναν.

Ύστερ' από μερικά χρόνια η οικογένεια άρχισε να μικραίνει. Πρώτοι έφυγαν οι παππούδες από γηρατιά, ύστερα οι γονείς: τα κορίτσια παντρεύτηκαν όπως όπως, άλλο στο χωριό, άλλο σε ξενωχώρι κι έμειναν

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Γιώργος Δ. Κατσιούλας

Η πέρδικα

Από τις αμέτρητες δεκάδες ειδών πουλιών, ενδημικών ή αποδημητικών, που υπήρχαν κάποτε στον τόπο μας, δύο είδη μου τράβηξαν το ενδιαφέρον και την αγάπη, ο κόσσυφας και η πέρδικα. Λέγω κάποτε, διότι στα παιδικά μου χρόνια υπήρχαν αμέτρητα είδη πουλιών, τα οποία δυσκολευόμασταν να μάθουμε και κάποιο μας έμεινε άγνωστο και, όταν το συναντούσαμε στην ύπαιθρο ή στο δάσος, μας προκαλούσε έκπληξη και απορία. Αυτός ο πλούσιος φτερωτός κόσμος με τα αμέτρητα είδη πουλιών σχεδόν έχει εξαφανισθεί μετά

Συνέχεια στην 4η σελ.

Γράφει ο Βασίλης Χρ. Καραγιάννης

Πρωτομαγιά στο Παλιοζωγλόπι, το 1937

Γράφει ο Παναγιώτης Κατσιούλας

Σήμερα, 1η Μαΐου, πήγα να αλλάξω την ημερομηνία στο ημερολόγιο και, χωρίς να καταλάβω, βρέθηκα στο Παλιοζωγλόπι, στη βρύση Τσιόκη, εκδρομή με το Δημοτικό Σχολείο, την Πρωτομαγιά του 1937.

Θυμήθηκα, πως όταν ήμουν μαθητής στο Δημοτικό, παραμονή της Πρωτομαγιάς, μας είπε ο δάσκαλός μας ότι αύριο θα πάμε εκδρομή στο Παλιοζωγλόπι. Εκεί θα συναντήσουμε και τα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου της Καστανιάς και να μην πάρουμε τρόφιμα μαζί μας γιατί θα φάμε εκεί όλοι μαζί.

Συνέχεια στην 5η σελ.

Γράφει ο Άγγελος Ζαχαρόπουλος, Επίτιμος Διευθυντής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρ. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Γεωργίας, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ.

ΒΑΛΕΡΙ ΖΙΣΚΑΡ ΝΤ'ΕΣΤΕΝ ΜΙΑ ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΤΥΧΗ

Ένας σταθερός και ειλικρινής φίλος της Ελλάδας και λάτρης του ελληνικού πολιτισμού έφυγε πλήρης ημερών. Στενός φίλος του Κωνσταντίνου Καραμανλή τον οποίο στήριξε με όλες του τις δυνάμεις για να πραγματοποιήσει το ευρωπαϊκό του όνειρο.

Τι να πρωθυμυμθεί κανείς; Το πρωθυπουργικό αεροπλάνο που του διέθεσε για να επιστρέψει εγκαίρως στην Αθήνα από το Παρίσι; Η επιστροφή ήταν άκρως επείγουσα. Δεν λειτούργησαν εκείνες τις μέρες

Συνέχεια στην 5η σελ.

Κατέρρευσε η τοξωτή γέφυρα στα "Γαύρα" Καστανιάς-Καταφυγίου

Γράφει ο Γεώργιος Αθ. Κλήμος

Η ιστορία της

Ανάμεσα στις πολλές απώλειες που άφησε η πρωτοφανής σε όγκο βροχόπτωση (κυκλώνας) της 18ης Σεπτεμβρίου, γνωστή ως "Ιανός", που χτύπησε ανελέητα το Νομό μας σε ζωικό κεφάλαιο, αγροτικές καλλιέργειες και υποδομές, συγκαταλέγεται και η γέφυρα στα Γαύρα που συνέδεε την Καστανιά και λοιπά ορεινά των Αγράφων με το Καταφύγι και κατ' επέκταση με τον πεδινό χώρο και το εμπορικό κέντρο της Καρδίτσας.

Συνέχεια στην 8η σελ.

Ο ΚΥΡ-ΓΚΕΝΑΣ (Από το βιβλίο του "ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΙΑΣ ΑΛΛΗΣ ΕΠΟΧΗΣ")

Το χωριό μας (Λεοντάρι) θεωρούνταν κεφαλοχώρι. Οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνταν με τα καπνά, το βαμβάκι και τα σιτηρά. Υπήρχαν στο χωριό μας ταβέρνες και ουζοπωλεία, όπου ο κυρ-Γκένας πουλούσε την πραιμάτεια του. Τα αγγουράκι και οι πιπεριές του ήταν τα "ορντέβρ" του καιρού εκείνου.

Ολόκληρο το μανάβικο του κυρ-Γκένα ήταν φορτωμένο στην πλάτη ενός γαϊδουράκου. Εμείς τα παιδιά, τον ρωτούσαμε, πώς ένα τόσο μεγάλο βάρος το σηκώνει στην πλάτη του. Τότε ο κυρ-Γκένας απαντούσε αλληγο-

Του Παρμενίωνα Μπάλου, Φιλολόγου

Συνέχεια στην 4η σελ.

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΜΕΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Η γεωργική και κτηνοτροφική ζωή της Αργιθέας είναι ταυτισμένη με τις γενικότερες εθιμογραφικές εκδηλώσεις που συνδέονται με ολόκληρο τον ορεινό όγκο των Αγράφων. Σχετικά με τις γεωργικές ασχολίες υπάρχει η πατροπαράδοτη συνήθεια της αλληλοβοήθειας που περισσότερο συνηθίζεται σε οικογένειες που έχουν υπερβολικό φόρτο εργασίας ή πένθος. Τόσο στο θέρος όσο και στο αλώνισμα αλλά στις άλλες αγροτικές εργασίες, όπως είναι το όργωμα, το σκάλισμα, ο κούρας των κοπαδιών, οι κάτοικοι συμπαραστέκονται ο ένας στον άλλο, με

Γράφει η Λαογράφος Σούλα Τόσκα-Κάμπα

Συνέχεια στην 8η σελ.

Στο παλληκάρι με το κινητό

Στέκομαι και το κοιτάζω τούτο το παλληκάρικι με το κινητό στο χέρι, που το νου του έχει πάρει.....

Κάθετα ο νεαρός μας με παρέα είτε μόνος και με τούτο ασχολείται, το παλεύει επιμόνως.

Στο αφτί του το κρατάει, φαίνεται θα συζητάει ή θ ακούει μαγεμένος κάποιον, που τραγουδάει.

Κι όταν πια θα τελειώσει, ήσυχο δεν το αφήνει, το δουλεύει στη συνέχεια μήπως και αργό τού μείνει...

Μήνυμα θα στέλνει κάπου, ίσως ίντερνετ κοιτάζει, με παιχνίδια θ' ασχολείται για να κάνει λίγο χάζι.

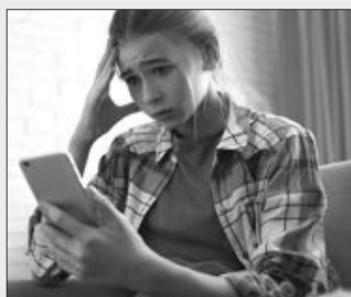
Ότι και να κάνει πάντως πάνω του αφοσιωμένος... απ' τους γύρω του ανθρώπους είναι απομονωμένος...

-Ε, καλό μου παλληκάρι, πρόσεχε το κινητό σου, υπηρέτης σου να είναι κι όχι το αφεντικό σου.

Παίρνεις "ακτινοβολία", που ζημιώνει το μυαλό σου μα κι "εξάρτηση" παθαίνεις απ' αυτό τον "κολλητό" σου.

Έχε τούτο το "εργαλείο" για να σε υπηρετήσει κι όχι με κακή του χρήση τελικά να σ αρρωστήσει...

Βαλ' το νου σου να δουλέψει, υιοθέτησε "το μέτρο", στη "σκλαβιά" του κινητού σου να μπορείς να βάλεις "βέτο"...

Θεοφάνης Παπαχαντζής

Για τους μικρούς μας φίλους

Το τραγούδι της παρέας

Η ζωή για να 'ναι ωραία
θέλει κέφι και παρέα
και καλή καρδιά,
η ζωή γίνεται ωραία
όταν είναι μια παρέα
όλα τα παιδιά.

Η χαρά και η αγάπη
καθρεφτίζονται στο μάτι,
από τη καρδιά σαν λείπει
η κακία και η λύπη.

Με χαμόγελο στα χείλη
δέκα, εκατό και χίλιοι,
όλοι μια καρδιά,
σαν τις ρώγες στο σταφύλι
σύντροφοι για πάντα φίλοι
όλα τα παιδιά.

Μάρκος Παπάς

Ανιχνύματα

- 1) Τριγύρω γύρω θάλασσα, στη μέση μια φωτίτσα.
- 2) Βασιλιάς δεν είναι, κορώνα φορεί, ρολόι δεν έχει, τις ώρες μετρά.
- 3) Ανεβαίνει κατεβαίνει και χωρίς να τρώει παχαίνει, μοναχά στριφογυρίζει κι η κοιλίτσα της γεμίζει.

οδισιοσφισροκ 'ε 'υροσροκ 'z 'ιγμλροκ οι 'ι

Πλούταρχος (35-120 μ.Χ.)**Πώς πρέπει να εκπαιδεύουμε τους γέροντες**

"Εθίζειν τους παίδας τ' αληθή λέγειν. Το γαρ ψεύδεσθαι δουλοπρεπές και πάσιν ανθρώποις ουκ άξιον μμείσθαι"

(Να συνηθίζουμε τα παιδιά να λέγουν την αλήθεια. Γιατί η ψευτιά είναι δουλοπρέπεια και δεν αξίζει να τη μιμούνται οι άνθρωποι.)

Οι αρχαίοι σοφοί μας έλεγαν λίγα και εννοούσαν πολλά. Εμείς, που δεν τους μοιάσαμε σ' αυτό, ας το προεκτείνουμε. Τα παιδιά δεν γεννιούνται με το ψέμα στο στόμα· το ψέμα το μαθαίνουν μέσα στην οικογένεια και κυρίως από τους γονείς. Όταν τα παιδιά διαπιστώσουν ότι οι γονείς τους ψεύδονται, θα εθιστούν κι εκείνα στο ψέμα. Και όσο αθώο δείχνει αυτό στην παιδική ηλικία, άλλο τόσο επικίνδυνο γίνεται όταν ενηλικιωθούν, διότι τότε θα χάσουν την αξιοπιστία τους στην κοινωνία. Τον ψεύτη κανείς δεν τον υπολήπτει και δεν τον πιστεύει και όταν ακόμα λέει την αλήθεια!

«ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΡΑΧΟΥΛΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΣΙΟΥΛΑΣ

ΕΔΡΑ
ΡΑΧΟΥΛΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ: 4171

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Γεώργιος Κατσιούλας τηλ. 6976777462
Λάμπρος Α. Γριβέλλας τηλ. 2441020480
Βασίλης Χ. Καραγιάννης τηλ. 2441020592

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΡΑΧΟΥΛΑ 43100 ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
Μ. Αλεξάνδρου 10 - τηλ. 2441020257

**Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν
κατ' ανάγκη τις απόψεις της εφημερίδας**

**Εδώ
γελάμε****Ανέκδοτο**

Καθηγητής Πανεπιστημίου, κουρασμένος από τις μελέτες του, θέλησε να αναπαυτεί αυτό το καλοκαίρι σ' ένα μικρό ορεινό χωριό, όπου, κατά σύμπτωση, είχε φίλο και τον πρόεδρό του. Τηλεφωνεί λοιπόν στον πρόεδρο και του ζητάει να βρει ένα ήσυχο σπίτι με καλή περιποίηση, ώστε να μπορεί να ξεκουραστεί.

Ο πρόεδρος τον έστειλε στο σπίτι της νεαρής χήρας της κυρα-Μαρίας, που ήταν καλή νοικοκυρά αλλά συγχρόνως και τσαχπίνια! Η περιποίηση ήταν άψογη και ο καθηγητής πολύ ευχαριστημένος. Από την πρώτη μέρα η Μαρία έκανε τα πάντα για να προκαλέσει την προσοχή του, αλλά χαμένος κόπος. Ο καθηγητής, αφοσιωμένος στις μελέτες του, δεν της έδινε σημασία.

Την τελευταία μέρα της αναχώρησης του καθηγητή, η Μαρία έπινε μαζί του τον καφέ στη βεράντα. Κάτω στην αυλή τοιμπολογούσαν οι κότες και, καθώς ο καθηγητής παρατήρησε πως ανάμεσά τους ήταν τέσσερα κοκόρια, περίεργος, ρώτησε τη Μαρία, τι της χρειάζονται τόσα κοκόρια.

- Α, μπά! είπε η Μαρία. Απ' αυτούς μόνο ο ένας είναι κόκορας· οι άλλοι είναι καθηγητές Πανεπιστημίου. Κόκαλο ο καθηγητής!

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ**Επιτυχόντες στις Πανελλαδικές Εξετάσεις**

• Η **Ιακωβίνα - Μαρία κόρη του Αντωνίου Κομπογιάννη και της Ελένης Κατσαρού**, εισήχθη στη σχολή Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Θάνατος

• **Αγγελική Κωστάκου**. Απεβίωσε στις 29 Ιανουαρίου 2021, σε ηλικία 83 ετών, η Αγγελική, σύζυγος Δημητρίου Κωστάκου, το γένος Αναστασίου Μπέλλου. Είναι το δεύτερο θανατικό που έπληξε την οικογένεια, αφού πριν από έξι μήνες έφυγε από τη ζωή ο μικρότερος αδελφός της, ο αείμνηστος Κώστας. Η Αγγελική υπήρξε υπόδειγμα συζύγου και μητέρας, αλλά και γυναίκας με ακέραιο χαρακτήρα, άψογη κοινωνική συμπεριφορά και άφησε μνήμη αγαθή.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΣΤΑ Ζ.Χ. (20/12/2020 - 01/03/2021)

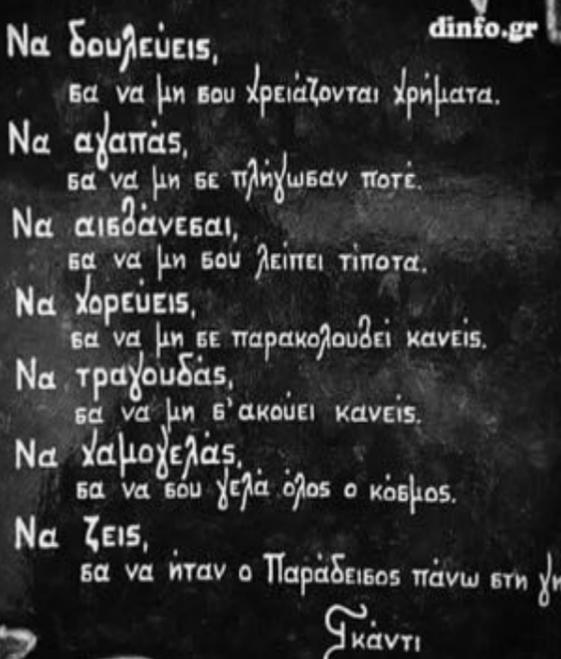
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΣΑΣ (583)	40	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ (616)	20
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΣΑΣ (608)	10	ΣΟΦΙΑ Γ. ΖΟΓΛΟΠΙΤΗ (617)	50
ΑΓΟΡΙΤΣΑ ΤΑΠΕ (609)	50	ΦΩΤΙΟΣ ΖΟΓΛΟΠΙΤΗΣ (618)	50
ΣΑΒΒΟΥΛΑ ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΥ (610)	50	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΩΣΤΑΚΟΣ (619)	20
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ (611)	30	ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΚΟΣ (620)	50
ΚΩΝ/ΝΟΣ ΖΟΓΛΟΠΙΤΗΣ (612)	20	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ (622)	20
ΘΩΜΑΣ ΤΣΟΥΤΣΟΥΡΑΣ (613)	30	ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ (623)	20
ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΩΣΤΑΚΗ (20)	20	ΒΑΪΟΣ ΠΙΤΣΑΡΙΩΤΗΣ (624)	20
ΦΑΝΗ ΤΣΙΟΥΚΗ (615)	50	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΚΟΝΤΖΕΛΟΣ (625)	20

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ Μ. Σ. ΡΑΧΟΥΛΑΣ**ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΑΓΑΠΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ**

1. Στη μνήμη του **Αλέκου Δ. Καραγιάννη**, η σύζυγός του **Μαρία** και τα παιδιά του **Δημήτρης και Φώτης**, πρόσφεραν στο Μ.Σ. Ραχούλας το ποσό των 100 ευρώ. (621)
2. Στη μνήμη του **Παναγιώτη Απ. Κατσιούλα**, η σύζυγός του **Μαρία** και τα παιδιά του **Αποστόλης και Μαρία**, πρόσφεραν στο Μ.Σ. Ραχούλας το ποσό των 50 ευρώ. (626)

**Απίθανες πινακίδες
Από το μπαχτσέ με τις μαργαρίτες**

1) "Διατηρείτε την Αθήνα καθαρή· πετάτε τα σκουπίδια σας στον Πειραιά"	4) "ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΠΕΡΣΙΚΑ ΧΑΛΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΑΣ"
@	@
2) "ΟΧΙ ΣΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΔΕΝ ΦΤΑΝΟΥΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ"	5) "Απαγορεύεται η παραμονή σε αδέσποτα ζώα"
@	@
3) Ταμπέλα στο δρόμο προς τα Χανιά "ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΗΝ ΠΥΡΟΒΟΛΕΙΤΕ ΑΣΚΟΠΑ"	6) Πινακίδα σε κατάσταση: "Οι παραγγελίες θα εκτελούνται μαζί με τους πελάτες"

Ένας θεσσαλικός παροιμιόμυθος

"Άμα δεν θέλεις ν' ακούσεις βαρδάρια, στον μύλο να μην πας".

(Εάν δεν θέλεις ν' ακούσεις σχόλια εις βάρος σου, να συμπεριφέρεσαι καλά).

Τα βαρδάρια ήταν 2 ξύλινα πηχάκια τα οποία, ερχόμενα σε επαφή με την περιστρεφόμενη μυλόπετρα του νερόμυλου, δημιουργούσαν έναν ρυθμικό κρότο και μετά-τιδαν τον κραδασμό στην κοπάνα όπου έπεφτε το σπάτι για να αλεσθεί.

[Από το άρθρο του Σπύρου Δαμάνη: "Ο νερόμυλος του Παλιόκατρου της Ελασσόνας" ΘΗΜ, 78, 324-326].

Ο δαίμονας του τυπογραφείου. Στην 1η σελίδα, στίχος 10 "Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Συνθήκη της Λωζάνης", παρενεβλήθη από άσχετο κείμενο ο στίχος: "Στους καιρούς που ζούμε όλα είναι πιθανά. Να είστε όλοι καλά". Να μη ληφθεί υπόψη.

ΣΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΩΝ "ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ"

Αγαπητοί συγχωριανοί και φίλοι του χωριού μας, Τα μοναδικά έσοδα του Συλλόγου είναι οι εισφορές των μελών μας και των συνδρομητών της εφημερίδας.

Για την απρόσκοπτη έκδοση της εφημερίδας και τη λειτουργία του Μορφωτικού Συλλόγου παρακαλούμε να μη ξεχνάτε την οικονομική συνδρομή σας ή ενίσχυση.

Χρήματα μπορείτε να δίνετε στα μέλη του Δ.Σ. και της Συντακτικής Επιτροπής της εφημερίδας ή να καταθέτετε στο λογ/σμό **368/558733-64** της **Εθνικής Τράπεζας** αφού δηλώσετε το όνομά σας.

Λόγος εγκωμιαστικός στην παλιά Ζωγλοπίτισσα

Συνέχεια από τη σελ. 1

ραγωγική διαδικασία της προσπόριζε και αυξημένα δικαιώματα μέσα στην οικογένεια. Η Ζωγλοπίτισσα ήταν, στην κυριολεξία, εργασιομανής. Ήταν μητέρα, σύζυγος, υπηρέτρια της πατριαρχικής οικογένειας, νοικοκυρά, αγρότισσα, κτηνοτρόφισσα, κεντήστρα, πλέκτρια και υφάντρα, ενώ παράλληλα προετοίμαζε και συμμετείχε σε όλες τις κοινωνικές και οικογενειακές εκδηλώσεις (γιορτές, πανηγύρια, νυχτέρια, συλλογή και ξεφλούδισμα καλαμποκιού, συλλογή και επεξεργασία καρυδιών, κάστανων κ.ά.).

Η φήμη της ως εργασιομανούς γυναίκας είχε ξεπεράσει τα στενά όρια της κοινότητας, τόσο που, στα γειτονικά χωριά, έλεγαν πως, "αν θέλεις να προκόψεις, πάρε γυναίκα απ' το Ζωγλόπι και μπλάρι (μουλάρι) απ' την Καστανιά" (οι Καστανιώτες είχαν δυνατά μουλάρια).

Σε μια εποχή που η οικογένεια ήταν πατριαρχική και πολυμελής, η νεότερη νύφη έπρεπε να υπακούει και να τους υπηρετεί όλους, ακολουθώντας τον πατροπαράδοτο κώδικα συμπεριφοράς. Έπρεπε να δείχνει απόλυτη υποταγή στα κελεύσματα της πεθεράς και σεβασμό στον πεθερό και στους αδελφούς του άνδρα της, ακόμα και στις μεγαλύτερες συννυφάδες της. Όλοι οι παραπάνω την αποκαλούσαν "νύφη". Η ίδια έλεγε "μάννα" την πεθερά και "πατέρα" τον πεθερό, "αφέντη" τον κουνιάδο και "κυρά" την κουνιάδα και τη συννυφάδα.

Η εκπαίδευσή της σε όλα αυτά συντελούνταν στα πλαίσια της οικογένειας, κυρίως από τη μάνα της και από τις μεγαλύτερες αδελφές. Το σχολείο ήταν απροσπέλαστο για τα κορίτσια. Αυτά τα προόριζαν για τις οικιακές και αγροτικές ασχολίες. Τα γράμματα, έλεγαν, είναι περιττή πολυτέλεια. Δεν είναι για τους φτωχούς και για τα κορίτσια! Από τις αρχές του 20ου αιώνα άρχισαν δειλά δειλά να προσέρχονται στο σχολείο τα κορίτσια δασκάλων, ιερών και άλλων υπαλλήλων. Μετά το 1930 άρχισε η μαζική φοίτηση των κοριτσιών της αγροτικής οικογένειας στο σχολείο, και τότε όμως πολύ λίγα κορίτσια τελείωναν το δημοτικό. Μετά το σχολείο άρχιζε η εκπαίδευση στο κέντημα, στο πλέξιμο, στη ρόκα και στον αργαλειό και αργότερα στις αγροτικές εργασίες και στη φύλαξη των κοπαδιών, στο άρμεγμα, στο πήξιμο του τυριού, στο πλύσιμο και στην προετοιμασία του μαλλιού, για να ετοιμαστούν τα προικιά.

Οι προγαμιαίες επαφές με το άλλο φύλο (έστω και στην πιο αθώα μορφή τους) ήταν αυστηρώς απαγορευμένες και η εκλογή του γαμπρού ήταν έργο του πατέρα. Το κορίτσι δεν δικαιούνταν να έχει άποψη για το προξενικό και συνήθως το πληροφορούσαν εκ των υστέρων! Αυτό βέβαια συνέβαινε και στα αγόρια σε πολλές περιπτώσεις, στα κορίτσια όμως αποτελούσε τον κανόνα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις κοριτσιών που έφτασαν στην αυτοκτονία, αρνούμενα να υποταχθούν στη μοίρα που τους προετοίμαζε ο πατέρας.

Οι προσδοκίες της οικογένειας του άνδρα της ήταν πολύ μεγάλες. Έπρεπε η νύφη να είναι σωματώδης και υγιής για να αντέχει στις αγροτικές εργασίες. Η μαλιά μου στα γεράματά της, όταν αναφερόταν σε κάποια σωματώδη (νταρντάνα) νιόνυφη, έλεγε με θαυμασμό: "Γυναϊκάρα, πιδί μ', να τη σκίεις κι να φκιάεις δυό!", κι ο μπαρμπα-Μήτρος, όταν τον ρώτησαν αν είναι καλή η νύφη που πήρε στο γιο του, είπε: "στο θέρο θα φανεί!". Όλα τα παραπάνω, κατά κάποιον τρόπο, ήταν δικαιολογημένα, διότι η οικογένεια είχε μεγάλη ανάγκη από εργατικά χέρια.

Η τεκνοποιία ήταν ελεύθερη και κανένας οικογενειακός προγραμματισμός δεν υπήρχε. Κάθε γυ-

Ψιλοκουβέντα, αλλά και «δ'λεια δεν καρτερεί»

ναίκα γεννούσε όσα παιδιά μπορούσε να κάμει, συνήθως 7-10. Υπήρχε όμως μεγάλη βρεφική θνησιμότητα, τόσο κατά τη γέννα, όσο και κατά τη βρεφική ηλικία, από έλλειψη ιατρικής φροντίδας, αλλά οι γονείς παρηγορούνταν για την απώλεια με τη βεβαιότητα ότι "ο Θεός παίρνει το μεράδι του!". Ο τοκετός γινόταν στο σπίτι με τη βοήθεια της πεθεράς ή της μαμής του χωριού. Το ρόλο της μαμής αναλάμβανε κάποια ηλικιωμένη γυναίκα, η οποία με τον καιρό αποκτούσε σχετική πείρα. Η μαμή σπάνια αμειβόταν με χρήματα (δεν υπήρχαν) και η καθιερωμένη αμοιβή της ήταν μια πετσέτα και μια πλάκα σαπούνη! Αν το νεογέννητο ήτα αγόρι, φιλοδωρούνταν και με διάφορα πεσκέσια: μαντήλι, κάλτσες ή τρόφιμα. Κατά τους δύσκολους τοκετούς πολλές γυναίκες έχαναν τη ζωή τους, ύστερα από ανείπωτα μαρτύρια. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, όπως διηγούνταν η μαλιά μου, που έκανε κι εκείνη τη μαμή, κρεμούσαν την κοπέλα από τα δοκάρια της στέγης για να βγει το μωρό! Πολλές λεχώνες πέθαιναν επίσης μετά τον τοκετό από επιλόχειους πυρετούς, που προέρχονταν από μολύνσεις.

Η ανάρρωση της λεχώνας διαρκούσε, στην καλύτερη περίπτωση, σαράντα μέρες, ώσπου να πάει με το μωρό στην εκκλησία "να σαραντίσει" με την ευχή του παπά. Στη συνέχεια έπρεπε να βγει στα χωράφια γιατί "η δ'λεια δεν καρτερεί". Τα μικρότερα παιδιά έμεναν στο σπίτι με την επίβλεψη της πεθεράς, ενώ τα μεγαλύτερα ή πήγαιναν στο σχολείο ή τα έπαιρνε μαζί της, όπως και το μικρότερο παιδί που ήταν σε ηλικία θηλασμού. Ο τελευταίος παρατείνονταν επί πολλούς μήνες και συνήθως ώσπου να γεννηθεί το επόμενο παιδί.

Το 24ωρο της Ζωγλοπίτισσας ήταν τόσο φορτωμένο, που είναι ν' απορεί κανείς πώς τα έβγαζε πέρα: Με το χάραμα ξεκινούσε για το αμπέλι ή το χωράφι. Μπροστά το ζώο φορτωμένο με τα σύνεργα της δουλειάς, τα τρόφιμα της ημέρας και τα παιδιά πανωσάμαρα. Δυο τρεις κατσίκες ακολουθούσαν δεμένες με τα σκοινιά τους στο κλοτσάκι του σαμαριού και πιο πίσω εκείνη πλέκοντας την κάλτσα ή τη φανέλα και συζητώντας με κάποια συντοπίτισσα. Οι άντρες είχαν τη δική τους συντροφιά και ακολουθούσαν από απόσταση καπνίζοντας και ... αναλύοντας την πολιτική κατάσταση! Σαν έφτανε στο χωράφι, έπρεπε όλα να τα βάλει σε τάξη. Να δέσει σε μια άκρη τις κατσίκες για να βοσκήσουν, να κάμει γυφτοκούνια για το μωρό -συνήθως χρησιμοποιούσε το σαμάρι του μουλαριού αναποδογυρισμένο- να βάλει το τσουκάκι με τη φασολάδα να σιγοβράζει, και όλα αυτά πολύ βιαστικά για να προλάβει και τη δουλειά. Έπρεπε να 'χει τα μάτια δεκατέσσερα και δόξα τ' αυτιά, μην κλάψει το παιδί, μην τυλιχτεί και πνιγεί η κατσικά, μη σβήσει η φωτιά και τι τρώμε το μεσημέρι... Κι όταν ο ήλιος έγερνε στη δύση, η αγροτιά ξεκινούσε πάλι για το χωριό. Κουρασμένοι ξωμάχοι από στράτες και μονοπάτια, από λογγιές και ραχούλες, όλοι αντάμνωναν στη δημοσιά. Άντρες, γυναίκες, παιδιά να μιξοκλαίνε, κατσίκες, σκυλιά, ένα ατέλειωτο κομβόι.

Η Ζωγλοπίτισσα είναι κατάκοπη, μα δεν πρόκειται ν' ανεβεί στο μουλάρι. Να καθαλικέψει άντρας της που χωράφιζε όλη μέρα και είναι ξεθεωμένος, ο καφερός! Αυτή αντέχει, μα είναι και ντροπή να επιστρέψει στο χωριό έτσι, μ' αδειανά χέρια. Θα φορτωθεί ένα ζαλίκι ξύλα για τη φωτιά και θ' ανηφορίσει σέρνοντας τις κατσίκες από τα σκοινιά και τα παιδιά ξωπίσω να τσιρίζουν "μάννα, απόστασα!". Να τελειώσει και την κάλτσα να ησυχάσει κι απ' αυτό...

Θα έλεγε κανείς ότι στο σπίτι την περίμενε ξεκούραση. Πρέπει να ταισίει και να κοιμίσει τα παιδιά, να δέσει τα ζώα στα παχιά και ύστερα να βάλει για να ζυμώσει ψωμί!

Ύστερα απ' όλα αυτά ίσως κοιμηθεί δυο τρεις ώρες. Δυο ώρες πριν το χάραμα πρέπει να φουρνίσει το ψωμί, ώστε να ψηθεί ως την αυγή και πάλι ν' αρχίσει την καινούργια της μέρα, ίδια κι απαράλλαχτη, όπως την προηγούμενη.

Όσο ζούσε μαζί με τα πεθερικά της, όλες οι αποφάσεις: τι θα καλλιεργήσουν, τι θα πουλήσουν, σε ποια δουλειά θα πάνε σήμερα, σε ποια αύριο..., παίρνονταν από τον πεθερό. Η νύφη έπρεπε να είναι υπομονετική και να δέχεται αδιαμαρτύρητα τις εντολές. Σε διαφορετική περίπτωση θα είχε σοβαρές συνέπειες, που έφταναν ως τη χειροδικία! Όταν μεγάλωναν τα κορίτσια της και παντρεύονταν τ' αγόρια της, η Ζωγλοπίτισσα απαλασσόταν από τις χοντροδουλειές και περιοριζόταν στη φύλαξη των εγγονιών, στις μικροδουλειές του σπιτιού, στην περιποίηση των ζώων και των πουλερικών κ.λ.π.. Οι ηλικιωμένες ασκούσαν και άλλα ... επαγγέλματα: Έκαναν τη μαμή, παρασκεύαζαν μαντζούνια και γιατροσόφια, "σταύρωναν" τα ... ματιασμένα παιδάκια και τις λεχώνες που τους κόπηκε το γάλα, έλυναν μάγια και μποδέματα και κάποιες φημίζονταν ότι είχαν την ικανότητα να συγκεντρώνουν τους δαίμονες, ακόμα και να ... κατεβάζουν το φεγγάρι! Απαράβατο καθήκον των γεροντισσών ήταν ακόμη το ξενύχτι και το μοιρολόι του νεκρού. Οι παλαιότεροι διηγούνταν και μια περίπτωση ενδιαφέρουσα για την ευστροφία της γεροντισσας μοιρολογίστρας: Πέθανε, λέει, ένας από τους Τούρκους της φρουράς του χωριού και φώναξαν την τάδε γριά να τον μοιρολογήσει, να μην πάει "άκλαφος". Για τον κόπο της, της έδωσαν φακές και κουκιά! Άρχισε το μακρόσυρτο μοιρολόι ή γριά με τα παρακάτω λόγια: "Να 'ταν ο φάκος βραστερός και τα κουκιά γεμάτα...", και στη συνέχεια: "Όσα δέντρα στην Καραβά, τόσοι Τούρκοι ν' απομείνουν...". Ο Τούρκος που άκουγε μόνο το μοιρολόι, χωρίς να ξεχωρίζει τα λόγια, είπε: "Κλάψτο, κλάψτο, ωρέ Μπάμπω, κλάψτο το καημένο!".

Ανακεφαλαιώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ζωγλοπίτισσα, σε φόρτο εργασίας, ξεχώριζε από τις γυναίκες των γειτονικών χωριών. Χάρη στην συμμετοχή της στην παραγωγική διαδικασία και την ανεκτίμητη προσφορά της στον οικογενειακό προϋπολογισμό, που, σε πολλές περιπτώσεις, ήταν ισάξια, αν όχι μεγαλύτερη, από του άνδρα της, δεν δέχτηκε την καταπίεση που υφίσταντο οι γυναίκες της εποχής της σε άλλες περιοχές. Η υποταγή στον άνδρα της και στα μεγαλύτερα μέλη της οικογένειας ήταν κατάλοιπο κατεστημένων κοινωνικών δομών που αναπαράγονταν εθμικά στην οικογένεια και εκδηλώνονταν στις κοινωνικές εκδηλώσεις, κυρίως "για τα μάτια του κόσμου". Μέσα στην οικογένεια η Ζωγλοπίτισσα είχε την ικανότητα και τον τρόπο να επιβάλλει τις απόψεις της: ήταν "δούλα και κυρά" στο σπιτικό της, και ο λόγος της περνούσε σε όλους.-

Ζωγλοπίτικες παροιμίες

(Από τη συλλογή Βασιλή Κίτσα)

- Άντρα, γουρούνη, γάιδαρου κι ποιον να πρωτοκλάψω.
- Απ' πίνει βερισέ, δυο φορές μιθάει.
- Άφσι του γάμου κι πήγι για παλιούργια.
- Βρέχει, χιουνίζει, караβάνα γιουμίζει.
- Βρουντάν τα σίδερα, βρουντάν κι οι σακουράφισ.
- Γάιδαρους διμένους, νοικοκυρές αναπαμένους.
- Γλυκάθ'κι η γριά στα σύκα, έφαγι κι τα σκιάφ'λλα.
- Γλυκός ου ύπνους την αυγή, γυμνός ου κώλους τη Λαμπρή.
- Γρούνη στου σακί, φτύστου να μη βασκαθεί.
- Δεν έχουμι άντρα μ' ένα μάτι, θέλουμι κι μαυρουμμάτι.
- Είπαν του λουλό να χέσει, έκατσι κι ξικουλόθ'κι.
- Έμ γαλάτη, έμ μαλλάτη, έμ τ' αρνί θηλυκό.
- Έμ του σκλί χουρτάτου, έμ η πίτα αφάγουτη.
- Έφαγι του κασίκι κλαρί, λύκουσ να φάει τη μάνα.

Σαν παραμύθι

Συνέχεια από τη σελ. 1

στο πατρικό τα τρία αγόρια. Μια μέρα σχολής κάθισαν στο πεζούλι της ρούγας και συσκέφτηκαν. Πρέπει, είπαν, να βρούμε τρόπο για να ζήσουμε λίγο καλύτερα από τους γονείς μας. Τα λίγα ξεροχώραφα ψωμί για τρεις φαμελιές δεν δίνουν, μήτε τα γίδια μήτε οι ξενοδουλειές. Κάτι πρέπει να γίνει... Έστυψαν το μυαλό τους και βρήκαν τη λύση: Ο πιο μεγάλος θα μείνει στο πατρογονικό· ο επόμενος θα πάει στην πόλη να βρει την τύχη του κι ο μικρότερος θα ξενιτευτεί. Έτσι κι έγινε.

Ο μεγάλος αδελφός παντρεύτηκε μια κοπέλα της σειράς του και, δουλευταράς, καθώς ήταν, έκαμε προκοπή. Αγόρασε κι άλλα χωράφια, φύτεψε αμπέλια, ανάστησε μελίτσια και, στο μεταξύ, μεγάλωσε και το πατρικό σπίτι γιατί η οικογένεια αυξήθηκε, καθώς αποδείχτηκε και πολύ παραγωγικός! Την πρώτη δεκαετία της έγγαμης ζωής του έφερε στον κόσμο εφτά παιδιά. Καμιά σύγκριση με τη ζωή της πατρικής του οικογένειας. Είχε γίνει από τους πρώτους νοικοκυραίους του χωριού και φρόντισε όσο λίγοι την οικογένειά του. Από το σπίτι δεν έλειπε τίποτε και τα παιδιά του χορτάτα και περιποιημένα.

Καθώς όμως κύλησε ο αιώνας, η ζωή άρχισε να αλλάζει. Οι

νέοι- και με το δίκιο τους - δεν αρκούσαν πια με όσα τους πρόσφερε το χωριό. Το ένα μετά το άλλο, τα παιδιά εγκατέλειψαν το χωριό και μετακόμισαν άλλα στις πόλεις και άλλα έφυγαν μετανάστες το εξωτερικό. Στο χωριό έμειναν οι γέροι γονείς, ανήμποροι από τα χρόνια και τσακισμένοι από τη σκληρή δουλειά. Ζούσαν αναπολώντας τα περασμένα, τους αγώνες τους, τις καλές και τις δύσκολες μέρες, μα ποτέ δεν άφησαν την πίκρα της μοναξιάς τους να εκδηλωθεί. Χαρούμενες στιγμές τους ένα τηλεφώνημα, ένα γράμμα ή η επίσκεψη κάποιου από τα παιδιά τους. Η ζωή των ηλικιωμένων όμως έχει ημερομηνία λήξης. Μετά απ' αυτούς άρχισε ν' αργοπεθαίνει και το σπίτι. Μετά την απώλεια των γονιών, άρχισαν ν' αραιώνουν και οι επισκέψεις των παιδιών τους, και με τον καιρό έπαψαν οριστικά, αφού κόπηκε πια ο ομφάλιος λώρος που τα συνέδεε με το χωριό.

Ο αναγνώστης θα κατάλαβε ότι δεν πρόκειται για μοναδική περίπτωση. Σήμερα, στις άλλοτε πολύβουες γειτονιές του χωριού, απόμειναν λιγοστοί ανήμποροι γέροντες, οιονεί φύλακες και μάρτυρες της αλλοτινής ζωής. Η χώρα μας, με τις καταστροφικές πολιτικές της, κατάφερε να ερημώσει την ύπαιθρο και να συγκεντρώσει όλον τον παραγωγικό πληθυσμό στις πόλεις. Η μεγάλη ευκαιρία για την επιβίωση της Υπαίθρου χάθηκε οριστικά τη δεκαετία του 1950, μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Οι προτάσεις που έγιναν για τη συνένωση των μικρών οικισμών σε βιώσιμες κωμοπόλεις (Μαρκεζίνης), έπεσαν στο κενό, θυσία στο μικροπολιτικό κόστος.

Το κράτος δαπάνησε τεράστια ποσά για την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων ορεινών χωριών τα οποία επιβίωσαν όχι περισσότερο από δύο δεκαετίες, αφού ο ενεργός πληθυσμός μετακόμισε στις πόλεις για καλύτερες συνθήκες ζωής. Σήμερα, με τη παγκοσμιοποίηση της αγοράς, μας λείπουν τα περιζήτητα και μοναδικά σε ποιότητα προϊόντα της ελληνικής υπαίθρου και το κράτος καταστρώνει προγράμματα επί προγραμμάτων για την ανάκαμψη του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα. Το δυσεπίλυτο πρόβλημα είναι, πώς θα ξαναφέρει τους νέους στα χωριά τους, για να ζωντανέψουν τον τόπο και να καλλιεργήσουν τη γη. Αυτό είναι από τα δυσκολότερα διότι, όταν ο νέος εθιστεί στη ζωή της πόλης, πολύ δύσκολα επιστρέφει στο χωριό. Κατά την άποψή μας, ο μοναδικός τρόπος είναι: **να μεταφέρουμε την πόλη στο χωριό!** Με απλά λόγια, να γίνει ευρεία αποκέντρωση, ώστε τα αγαθά της πόλης να μεταφερθούν και στο χωριό, τόσο στον τομέα της εργασίας όσο και του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας. Από εκεί πρέπει να ξεκινήσουμε.-

την απελευθέρωση της ραδιενέργειας και τη χρήση λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και εντομοκτόνων.

Για τον κόσμυφα δημοσίευσα ένα κείμενο στα "Ζωγλοπιτικά Χρονικά", οπότε σειρά τώρα έχει η πέρδικα, αυτό το θαυμάσιο πλάσμα που δεν υπάρχει όμοιό του και δεν έχει ταίρι να συγκριθεί μαζί του. Δίκαια ο τραγουδιστής λαός, η δημοτική ποίηση και η λαϊκή παράδοση, την εξιδανίκευσε και την έκανε σύμβολο και έκφραση της ομορφιάς, της τσαχαλιάς, του ρυθμού και της τελειότητας. Το περπάτημα της πέρδικας είναι το πλέον αρμονικό και ρυθμικό, τόσο ευφρόσυνο ώστε πολλοί να αναρωτιούνται αν το έχουν και αυτοί οι άγγελοι.

Ο λαός μας στα τραγούδια χαράς, των αρραβώνων και του γάμου, δανείστηκε τις εικόνες και τους συμβολισμούς κάλλους και χάρης που προσφέρει η πέρδικα και με αυτά στολίζει τις νύφες. Έτσι η νεαρή κοπέλα παρουσιάζεται ως περδικόματτα, περδικόστη, περδικοπεπατούσα κλπ.

Τον κόσμυφα τον γνώρισα από τη διαμονή που έχει την περίοδο του χειμώνα σε κατοικημένους χώρους. Η πέρδικα αντιθέτως επιμένει να παραμένει στα μέρη της, μακριά από τους ανθρώπους, ακόμη και σε δύσκολες βαρυχειμωνιές. Έτσι την πρώτη πέρδικα την είδα σε ένα κλουβί κρεμασμένο στο μπαλκόνι του σπιτιού του παπιά του χωριού μας, του Παπαλεωνίδα. Σημειώνω ότι το σπίτι του βρισκόταν ακριβώς εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το ψητοπωλείο του Κώστα Κατσιούλα. Το χωριό μας είχε άλλοτε άριστους κυνηγούς, μεταξύ αυτών τον Αλέκο Κομπούρα και τον Χρήστο Παπαλεωνίδα, καθηγητή φιλόλογο που δίδαξε και σε ελληνικό γυμνάσιο στη Ρουμανία. Ο τελευταίος λοιπόν ήταν μανιώδης κυνηγός και συνομήλικος και γείτονας του Αλέκου. Ο Χρήστος σε κυνήγι τραυμάτισε μια πέρδικα, την έπιασε και την έβαλε σε κλουβί, το οποίο κρέμασε στο μπαλκόνι του σπιτιού του. Έτσι η πέρδικα ήταν εκτεθειμένη σε κοινή θέα και όσοι περνούσαν από τον δρόμο μπροστά από το σπίτι σταματούσαν και την έβλεπαν.

Η πετροπέρδικα, για την οποία κάνω εδώ λόγο, ζει μόνο στις πλαγιές των βουνών και τους θαμνόφυτους λόφους. Ιδιαίτερως της αρέσουν τα δροσερά μέρη και οι ρεματιές, όπου "βόσκουνε οι άλλες πέρδικες ή λούζονται στο αυλάκι". Οι πετροπέρδικες ζουν κοπαδιαστά και κάνουν τις φωλιές τους στις ρίζες των θάμνων, στα πετρώδη ριζοσπήλια ή σε μέρη με πυκνά χορτάρια. Εκεί το θηλικό γεννάει την άνοιξη (Απρίλιο - Μάιο) πάνω από δώδεκα αυγά. Στην επώασή τους, στο κλώσιμο, βοηθά και το αρσενικό, όπως επίσης βοηθά και στο μεγάλωμα των παιδιών, διότι οι πέρδικες υπεραγατούν τα μικρά τους. Την περίοδο αυτή λοιπόν η αρσενική πέρδικα κάνει παρέα στο ταίρι της και το συντροφεύει με το κελάηδημά της, κυρίως τις πρωινές ώρες. Το γεγονός αυτό δεν το άφησε απαρατήρητο η δημοτική ποίηση που λέει "λαλούν οι κούκοι στα βουνά και οι πέρδικες στα πλάγια".

Θυμάμαι η μάνα μου τέτοιο καιρό, πρωί πρωί, έβγαίνει στο αλώνι μας που ήταν πίσω από το σπίτι μας, και έβλεπε απέναντι προς το προσήλιο, προς τις πλαγιές του Κουκουγιώργη, άκουγε τα περδικολαλήματα και ευφραίνονταν η ψυχή της. Η δε μανιά μου, η Θεωρούλα, μάνα της μάνας μου, είχε πολλές ιστορίες να μας διηγηθεί για τις πέρδικες και τα περδικόπουλα. Αυτή με την Κομπουρομυχάλανα τέτοια εποχή, Μάιο, πήγαιναν στις πλαγιές του Ιτάμου για να μαζέψουν σαλέπι, το οποίο εκείνη την εποχή είχε μεγάλη αξία. Έπαιρναν έτσι το βουνό από του Ρούπ' τη λάκκα και έφταναν μέχρι τον Γιώτη και στου Παπαμιχάλη. Μας διηγούνταν λοιπόν ότι τις ημέρες που μάζευαν βολβούς σαλεπιού στο βουνό, συναντούσαν κοπάδια από πέρδικες να βόσκουν στις πλαγιές. Μόλις τις έβλεπαν οι πέρδικες πετούσαν θορυβωδώς και χάνονταν από μπροστά τους. Άλλοτε πάλι συναντούσαν πέρδικες με τα μικρά τους στη βοσκή· αυτά, μόλις άκουγαν το σφύριγμα κινδύνου από τη μάνα τους, χάνονταν από μπροστά και κρύβονταν κάτω από τα ξερά φύλλα ενώ η μάνα τους, για να απομακρύνει τις δυο γυναίκες, προσποιούταν την τραυματισμένη κάνοντας μικρά πετάγματα. Άλλοτε έπεσαν πάνω σε περδικοφωλιές με αυγά και άλλοτε έπιασαν ζωντανά περδικόπουλα. Εμείς δεν χορταίναμε να ακούμε τις ατέλειωτες αυτές ιστορίες.

Σιγά σιγά τα χρόνια περνούσαν, η μανιά έφυγε, εμείς τα εγγόνια μεγαλώσαμε και εγώ έγινα δάσκαλος και πρωτοδιοριστικά στην Αγναντιά Καλαμπάκας. Για μια δεκαετία έγινα κάτοικος αυτού του χωριού φεύγοντας μόνο κατά τη διάρκεια των θερρινών διακοπών και την περίοδο των Χριστουγέννων και του Πάσχα. Το χωριό αυτό είναι ορεινό, μακριά από την πόλη της Καλαμπάκας και τότε δεν διέθετε αυτοκινητόδρομο. Το χωριό είχε πλούσιο κυνήγι πέρδικας και λαγού, είχε όμως και πολλά ζαρκάδια και αγριογούρουνα. Κάπου κάπου μάλιστα έκανε και την παρουσία της και καμιά αρκούδα. Πολλοί κυνηγοί, κυρίως νεαροί της ηλικίας μου, με παρότρυναν να πάμε μαζί στο κυνήγι. Έτσι μου δόθηκε η ευκαιρία να αποκτήσω κυνηγητική εμπειρία. Θα πρέπει να πω ότι από όλα τα κυνήγια το πιο δύσκολο είναι τη πέρδικας και το πιο επικίνδυνο του αγριογούρουνου. Ο κυνηγός της πέρδικας πρέπει να είναι δεξιότεχνος, έμπειρος, σβέλτος και άριστος σκοπευτής. Την πέρδικα πρέπει να τη "ζυγίσεις", δηλαδή να την πυροβολήσεις όταν κάνει το ευθύγραμμο πέταγμα. Ενώ επομένως μπορεί να πετούν πολλές πέρδικες, σπάνια κατορθώνει κανείς να κτυπήσει έστω και μία, γι' αυτό και το σχετικό τραγούδι λέει:

Της Θανάσσαινας ο γιός
ο περδικοκυνηγός
όλη μέρα στο κυνήγι
και το βράδυ τρώει κρεμμύδι

Στις αρχές του 1956 απέκτησα μια εμπειρία σε σχέση με την

Η πέρδικα

Συνέχεια από τη σελ. 1

πέρδικα. Ακόμη και σήμερα δεν μπορώ να ξεχάσω τη βαρυχειμωνιά που έπεσε τότε στο χωριό, όταν το χιόνι, χωρίς υπερβολές, έφτασε στα δύο και πλέον μέτρα. Μετά τις χριστουγεννιάτικες διακοπές επέστρεψα στο σχολείο στην Αγναντιά για να ζήσω τη μεγαλύτερη βαρυχειμωνιά της ζωής μου. Στην Αγναντιά συνυπηρετούσα με τον συνάδελφο Νίκο Τσουλιά, ο οποίος καταγόταν από την Καλαμπάκα όπου πολλές φορές με φιλοξένησε στο σπίτι του. Ο Νίκος ήταν καλό παιδί και συγκατοικούσαμε στο ίδιο δωμάτιο.

Από την πρώτη μέρα των μαθημάτων το χιόνι άρχισε να πέφτει απειλητικά και μέσα σε λίγες ώρες άρχισε να δυσκολεύει τους ανθρώπους στις μετακινήσεις τους. Τό χιόνι συνέχιζε να πέφτει ασταμάτητα και το ύψος του πέρασε το μέτρο αλλά δεν έλεγε να σταματήσει. Τα σχολεία έκλεισαν και η μετακίνηση από σπίτι σε σπίτι μέσα στο χωριό έγινε δύσκολη. Έτσι οι άνθρωποι κλείστηκαν στα σπίτια τους, τα μαγαζιά του χωριού υπολειπομένη και εμείς αρχίσαμε να αντιμετωπίζουμε μεγάλο πρόβλημα διατροφής. Με τις μέρες το χιόνι έφτασε, όπως είπαμε, στα δύο μέτρα και κτηνοτρόφοι και πουλιά βρέθηκαν σε απελπιστική κατάσταση. Πρώτη φορά βίωσα τέτοια παγωνιά. Μια απέραντη βουβαμάρα επικρατούσε παντού και το χωριό χάθηκε μέσα στον μεγάλο όγκο χιονιού.

Ένας μαθητής των τελευταίων τάξεων έπιασε στο μαντρί του πατέρα του μια πέρδικα και την έδωσε στον Νίκο να την κάνει δώρο στη μηστή του, η οποία ήταν και αυτή δασκάλα στην Παλιά Κουτσούφλιανη. Με την πέρδικα μας προστέθηκε στα τόσα προβλήματα που είχαμε και ένα ακόμη, εντελώς απρόσμενο. Φτιάξαμε ένα πρόχειρο κλουβί, βάλουμε μέσα την πέρδικα με τροφή και νερό και τοποθετήσαμε το κλουβί στο παράθυρο του δωματίου μας με θέα το χιονισμένο τοπίο.

Από την αρχή μας προκάλεσε έκπληξη και μεγάλη εντύπωση η συμπεριφορά της πέρδικας. Συμπεριφερόταν άψογα, λες και ήταν εξημερωμένο κατοικίδιο πτηνό. Έτρωγε, έπινε νερό και κοιμόταν το βράδυ χωρίς να μας ενοχλεί με την παρουσία της. Όλα αυτά τα καμώματα της πέρδικας με προβλημάτισαν πολύ διότι ήσαν όλως αντίθετα από ό,τι γνώριζα για τη συμπεριφορά μιας πέρδικας φυλακισμένης σε κλουβί. Ήξερα ότι η πέρδικα είναι δύστροπο πουλί, στενόκαρδο, νευρικό και δεν αντέχει τη σκλαβιά αλλά μαραζώνει και ψοφά.

Πέρασε ο Γενάρης και ο βοριάς πάγωσε το χιόνι ώστε να μη λιώσει. Με τις πρώτες ημέρες του Φλεβάρη όμως φύσηξε νοτιάς και το χιόνι άρχισε να λιώνει νυχθημερόν. Έπειτα από μέρες άρχισαν να φαίνονται μικρά κομμάτια γης. Η συμπεριφορά της πέρδικας τότε άλλαξε απότομα και εντυπωσιακά. Την κατέλαβε νευρικότητα και ανησυχία, κτυπούσε το ράμφος της με δύναμη στα σύρματα του κλουβιού, φερούργιζε συνέχεια, δεν έτρωγε και δημιουργούσε ένα πανδαιμόνιο θορύβου που τη νύχτα δεν μας άφηνε να κλείσουμε μάτι. Κατάλαβε και ο Νίκος ότι δεν μπορούσε να συνεχισθεί αυτή η κατάσταση και να κρατηθεί η πέρδικα στο κλουβί για όσες εβδομάδες χρειαζόταν ακόμη να περάσουν ώστε να λιώσει όλο το χιόνι στο ψηλό βουνό από όπου έπρεπε ο ίδιος να περάσει για να πάει στη μηστή του. Αποφασίσαμε συνεπώς να χαρίσουμε στην πέρδικα την ελευθερία και πράγματι ανοίξαμε το κλουβί και την αφήσαμε να πετάξει στα λημέρια της. Αισθανθήκαμε και οι δύο ανακούφιση με αυτήν την απόφαση.

Την άλλη χρονιά ο Νίκος μετατέθηκε στο σχολείο της Θεοτόκου Καλαμπάκας όπου και συνυπηρετούσε με τη σύζυγό του πλέον. Εγώ για μια δεκαετία παρέμεινα Προμηθέας δεσμώτης στην Αγναντιά και κατ' αυτόν τον τρόπο γνώρισα καλά όλους τους κατοίκους με κάθε λεπτομέρεια, λες και ήμουν συγχωριανός τους. Μια μέρα του Μάη εγώ και ο Πρόεδρος του χωριού με τον αρχηγό των Τ.Ε.Α. κάναμε έρανο στο χωριό για το δέμα των σπλιτών των Τ.Ε.Α. Είχαμε φτάσει σχεδόν στα τελευταία σπίτια στην κορυφή του χωριού. Εκεί με περίμενε μια έκπληξη: στην αυλή της Γυφτομήτριναις είδα μια κλώσσα να σέρνει αντί για κλωσσόπουλα περδικόπουλα! Ήταν κάτι πρωτόγνωρο να βλέπεις τα περδικόπουλα να υπακούουν και να ακολουθούν πειθαρχικά τη μάνα κλώσσα. Η Γυφτομήτριναις είχε στο σχολείο μας ένα εγγονάκι κλωμό και αδύνατο, τον Δημητράκη. Η ίδια ήταν χαρούμενη και πρόσχαρη γυναίκα και, όταν με είδε, με ρώτησε για την πρόοδο του Δημητράκη και μου υποσχέθηκε να μου δώσει ένα περδικόπουλο όταν θα έφευγα για τις θερινές διακοπές. Πολλές φορές από την ημέρα εκείνη ρώτησα σχετικά τον Δημητράκη τι γίνεται με τα περδικόπουλα και εκείνος δειλά με απαντούσε "Καλά κύριε". Όσπου μια ημέρα έμαθα ότι τα περδικόπουλα άφησαν γεια στη Γυφτομήτριναις και χάθηκαν στο δάσος.

Τελευταίο αλισβερσί με τις πέρδικες είχα ένα φθινόπωρο, όταν μαζί με τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου πηγαίναμε στα Προσήλια να μαζέψουμε καστανόχωμα από μια γέρικη καστανιά που είχα επισημάνει νωρίτερα. Φθάνοντας στο μέρος όπου είχε το σπιτοκάλυβο ο Σερφεμί Κορκόντζελος, σε ένα γούπατο κοντά σε μια βρυσούλα αντικρίσαμε ένα κοπάδι από πέρδικες. Τις αντιληφθήκαμε από μακριά και σταθήκαμε να απολαύσουμε το θέαμα που παρουσίαζαν για αρκετή ώρα. Όταν τέλος συνεχίσαμε τον δρόμο μας και τις πλησιάσαμε, αυτές με ένα θορυβώδες πέταγμα έφυγαν μακριά. Έκτοτε το κεφάλαιο με τις πέρδικες έκλεισε.

Σκαλίζοντας και αναμοχλεύοντας την πραγμάτεια του σεντουκιού της μνήμης μου, σε μια γωνιά του βρήκα και όλη αυτήν την ιστορία με τις πέρδικες. Μαζί με αυτή ξετυλίχθηκε και μια ζωή πολλών δεκαετιών, διανθισμένη με το ξεχωριστό άρωμα του παρελθόντος.

Πρωτομαγιά στο Παλιοζωγλόπι, το 1937

Συνέχεια από τη σελ. 1

Εκείνη την εποχή τα παιδιά του σχολείου της Ραχούλας ήταν πάνω από 140, με δυο δασκάλους: τον Ευάγγελο Τζωαννόπουλο, που ήταν και διευθυντής του σχολείου, και την Αρετή Γρυμπογιάννη, νεαρή δασκάλα τότε.

Πρωί πρωί την Πρωτομαγιά ξεκινήσαμε για το Παλιοζωγλόπι, με τραγούδια και χαρές. Εκείνη την εποχή μια εταιρεία Ξυλείας και επίπλων είχε αγοράσει πολλές καρυδιές από το Παλιοζωγλόπι και έπρεπε να μεταφέρει τους κορμούς στο εργοστάσιο για επεξεργασία. Η εταιρεία, από την προηγούμενη χρονιά έκαμε διαπλάτυση του δρόμου από τη Ραχούλα ως το Παλιοζωγλόπι και έφερε από τη Μακεδονία ένα ειδικό κάρο, που το έσερναν δυο μεγάλα λευκά βόδια. Το κάρο το συναντήσαμε ανεβαίνοντας στη Στενή τη Σάρα και ο δάσκαλός μας ζήτησε από τον καροτσέρη να επιτρέψει στα πρωτάκια να ανεβούν ως το Παλιοζωγλόπι, πράγμα που έγινε δεκτό.

Τους κορμούς των καρυδιών από τον Κάτω Μαχαλά τις είχαν συγκεντρώσει κάτω από την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής και του Πάνω Μαχαλά στο προαύλιο της εκκλησίας της Παναγίας. Έως εκεί πήγαινε και το κάρο. Όταν φτάσαμε στην Παναγία, αφήσαμε εκεί το κάρο και εμείς συνεχίσαμε για τη βρύση του Τσιόκη, όπου ήταν και το σημείο συνάντησης με τα παιδιά της Καστανιάς.

Τα παιδιά της Καστανιάς είχαν φτάσει πιο νωρίς από εμάς, και, όταν πλησιάσαμε, μας φώναζαν: "Ήρθαμε νωρίτερα και σας περάσαμε!" και εμείς τους λέγαμε: "Ερχόμαστε και θα συναντηθούμε!". Όταν φτάσαμε εκεί, οι δάσκαλοι και των δυο σχολείων όρισαν ένα παιδί από τη Ραχούλα και ένα από την Καστανιά, να μας προσέχουν όλη τη μέρα να μην απομακρυνθούμε. Ο φόβος των δασκάλων ήταν τα φίδια αλλά και να μην τραυματιστούμε, γι' αυτό μας περιόρισαν στη μεσοράχη του Αϊ-Λιά και όχι μέσα στο χωριό, για δική μας προστασία αλλά και να μην πατάμε τους φρεσκοφουτεμένους κήπους.

Οι οργανωτές της εκδρομής είχαν αναθέσει σε ανθρώπους να ψήνουν αρνιά και κοκορέτσια, που οι μρωδιές τους μας έσπγγαν τη μύτη και ανυπομονούσαμε τότε να ψηθούν για να φάμε! Η βλάστηση ήταν τρομερή, τ'

Πανηγυράκι στη βρύση Τσιόκη

αηδόνια μάς σιγοντάρανε στο τραγούδι, αλλά και οι φλογέρες των τσοπάνηδων από τον Πέρα Μαχαλά, από τον Ίταμο και του Κουκουρικού. Βούιζαν οι λαγκαδιές από τις κουδούνες και τα κυπριά, από τα βελάσματα των αρνιών και τα γαβγίσματα των σκυλιών.

Πίσω από την εκκλησία του Αϊ-Λιά ήταν το νεροπρίονο του Σακελλαρόπουλου που πριόνιζε την ελάτινη Ξυλεία. Από εκεί οι οργανωτές πήραν ορισμένες σανίδες και έκαμαν τραπέζια και καθίσματα. Στα πρόχειρα τραπέζια στρώσανε φτέρες και εκεί μας σερβίριαν το φαγητό: μια μερίδα κρέας, λίγο κοκορέτσι, μια σφήνα τυρί και μια μερίδα σταρένιο ψωμί. Η πρόχειρη τραπεζαρία είχε στηθεί πάνω από τη βρύση Τσιόκη και όποιος διψούσε, πήγαινε και έπινε νερό.

Εγώ έκανα παρέα με ένα παιδί που λεγόταν Κόγιας και, όταν αργότερα πήγαινα στο Γυμνάσιο, εξακολουθούσαμε να είμαστε φίλοι. Έτσι πέρασε η μέρα με χαρές και τραγούδια αλλά και με το πλούσιο και ωραίο φαγητό. Το απόγευμα έγινε ο αποχαιρετισμός και επιστρέψαμε στη βάση μας. Την επόμενη χρονιά ζητήσαμε από τους δασκάλους να ξαναπάμε στο Παλιοζωγλόπι, αλλά, δυστυχώς, το αίτημά μας δεν έγινε δεκτό.

Σημ: Το κείμενο γράφτηκε το 2015

ΒΑΛΕΡΙ ΖΙΣΚΑΡ ΝΤ'ΕΣΤΕΝ ΜΙΑ ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΤΥΧΗ

Συνέχεια από τη σελ. 1

αεροπορικές συγκοινωνίες και στην Ελλάδα επικρατούσε το απόλυτο χάος μετά την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο και την πτώση της Δικτατορίας. Να θυμηθούμε το γιγάντιο έργο που πραγματοποίησε με το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, στο προοίμιο του οποίου φρόντισε να περιληφθεί απόσπασμα από το έργο του Θουκυδίδη στα ελληνικά ;

Όσοι είχαμε μετάσχει στις διαπραγματεύσεις την περίοδο 1976 - 1979, δεν θα ξεχάσουμε ότι σε κάθε κρίσιμη καμπή ο Καραμανλής πεταγόταν στο Παρίσι για να ζητήσει τη στήριξη του Ζισκάρ. Και ο Ζισκάρ του την προσέφερε με προθυμία και γενναιοφροσύνη. Ενώ βρισκόταν σε προεκλογική περίοδο, αψηφούσε τις φωνές των ισχυρών γεωργικών οργανώσεων της Νοτίου Γαλλίας, οι οποίες αντιδρούσαν στην ελληνική ένταξη, φοβούμενες τον ανταγωνισμό των ελληνικών μεσογειακών προϊόντων.

ΒΑΛΕΡΙ ΖΙΣΚΑΡ ΝΤ' ΕΣΤΕΝ

απληροφόρητοι, εν πολλοίς ανιστόρητοι. Μοναδική φωνή από επίσημα πρόσωπα υπέρ των ελληνικών απόψεων ήταν η φωνή του Ζισκάρ, που εκδηλώθηκε με άρθρο στην έγκυρη εφημερίδα "Le Monde".

Βαθύς μελετητής του Θουκυδίδη, ο Ζισκάρ ενεργούσε σύμφωνα με τη συμβουλή του: "ει τα παρεληλυθότα μνημονεύεις, άμεινον περί των μελλόντων συμβουλεύσει". Αν έχεις μελετήσει και θυμάσαι τα περασμένα θα διαβουλεύεσαι καλύτερα για τα μέλλοντα. Και τα "παρεληλυθότα" τα είχε μελετήσει ο Ζισκάρ. Γνώριζε ότι ήδη από το 1924 η Δεύτερη Κομμουνιστική Διεθνής (Κομμιντέρν) είχε αποφασίσει την δημιουργία της Ανεξάρτητης Μεγάλης Μακεδονίας ή Μακεδονίας του Αιγαίου, η οποία θα περιλάμβανε και τη Θεσσαλονίκη. Την απόφαση αυτή της Κομμιντέρν, την οποία είχε αποδεχτεί το ΚΚΕ, ξαναθυμήθηκε ο Τίτο προς το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Θέλησε να αναστήσει το όνειρο της δημιουργίας της Μεγάλης Μακεδονίας, αλλά όχι ανεξάρτητης. Την ήθελε εντεταγμένη στην "Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας". Όπως είχε δηλώσει, ήθελε να επανενώσει όλα τα τμήματα της Μακεδονίας που διασπάστηκε το 1912 - 1913 από τους "ιμπεριαλιστές των Βαλκανίων". Το πρώτο βήμα ήταν η δημιουργία της "Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας" (ΛΔΜ), ως ομόσπονδου τμήματος της "Ομοσπονδιακής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας". Η εδαφική περιοχή της ΛΔΜ αποτελούσε μέχρι τότε τμήμα της Σερβίας. Για να αποκτήσει η ΛΔΜ χαρακτηριστικά ενός έθνους, έγινε συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια δημιουργίας νέας Μακεδονικής γλώσσας, ενιαίας εθνικής συνείδησης και ιστορικής παράδοσης.

Με πυρήνα λοιπόν την ΛΔΜ, ο Τίτο προσπάθησε πρώτα να την ενώσει με τη Βουλγαρική Μακεδονία του ΠΙΡΙΝ. Σε συνεργασία με τον Βούλγαρο κομμουνιστή ηγέτη Δημητρώφ πέτυχε, το 1947, να θέσει τη βάση γι' αυτή την ένωση. Για την Ελληνική Μακεδονία περίμενε την έκβαση του ελληνικού εμφυλίου. Είχε εξασφαλίσει τη θετική απάντηση του Ζαχαριάδη τον οποίον βοηθούσε ποικιλοτρόπως στον αγώνα του για την κατάκτηση της εξουσίας. Όμως, το 1948, ο Τίτο αποσπάστηκε από το ανατολικό μπλοκ και η συμφωνία με τον Δημητρώφ έπαψε να ισχύει. Εξάλλου, ο ελληνικός εμφύλιος έληξε το 1949 με την ήττα του Ζαχαριάδη. Παρά ταύτα, οι ενδιαφερόμενοι δεν θέλησαν να πιστέψουν στο θάνατο του ονείρου για μια Μεγάλη Μακεδονία. Το άφησαν να παραμένει ακόμα εν δυνάμει χάρις στις αλυτρωτικές αναφορές που περιλαμβάνει το Σύνταγμα της πρώην ΓΥΡΟΜ, που ονομάστηκε Βόρεια Μακεδονία με τη Συμφωνία των Πρεσπών.

Μία ομάδα συνεργατών μου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με παρακάλεσε να τους εξηγήσω τους λόγους μίας τόσης ευαισθησίας των ελλήνων όσον αφορά ένα όνομα. Έφεραν το παράδειγμα της περιοχής Λουξεμβούργου του Βελγίου η οποία συνορεύει με το ανεξάρτητο κρατίδιο του Λουξεμβούργου, χωρίς να προκύψει κανένα πρόβλημα. Όταν όμως τους παρέθεσα τους προαναφερθέντες λόγους, κατάλαβαν πολύ καλά και με ρώτησαν γιατί αυτά δεν τα διαδίδετε στα ΜΜΕ ώστε να καταλάβει ο κόσμος που απορεί και θεωρεί ακατανόητη την ελληνική θέση. Απάντησα ότι ζητήσαμε από διάφορες εφημερίδες να τα δημοσιεύσουν αλλά αρνήθηκαν. Δεν μπορούσε όμως η έγκυρη γαλλική εφημερίδα "Le Monde" να πει όχι σε έναν Βαλερί Ζισκάρ Ντ'εστέν.

Η Ελλάδα χρωστάει πολλά στον Ζισκάρ και δεν πρέπει να τον ξεχάσει. Πρέπει να τον τιμήσει δεόντως. Καθόσον με αφορά, είναι αδύνατον να τον ξεχάσω. Ένα δίπλωμα, κρεμασμένο στο γραφείο μου, φέρει την υπογραφή του. Με αυτό το δίπλωμα μου απένειμε την ύψιστη τιμητική διάκριση της Γαλλικής Δημοκρατίας, ονομάζοντάς με "Αξιωματικό της Λεγεώνας της Τιμής".

Ο ΚΥΡ-ΓΚΕΝΑΣ

Συνέχεια από τη σελ. 1

ρικά: "Μακριά είμαστε; ένα τσιγάρο απόσταση είναι από το χωριό μου", και έτσι δικαιολογούσε την τλαιπωρία του υπομονετικού ζώου.

Κατά βάθος, τον συμπαθούσαμε τον κυρ-Γκένα. Όμως, το μυαλό μας δεν έφευγε από την κάσα με τα κορόμηλα. Μας έλεγε ότι είναι βολιώτικα, κατάγλυκα και μεγάλα και έτσι μας φούντωνε περισσότερο την επιθυμία μας. Έλα όμως, που το χαρτζιλίκι δεν μας έφτανε να τα αγοράσουμε! Αλλά, το παιδικό μας μυαλό σκαρφίστηκε μια άλλη μέθοδο: Είχαμε σ' ένα σπιτοκουτί μαζέψει αρκετές αλογόμυγες και το είχε στην τσέπη της η μεγαλύτερη της παρέας μας. Όπως είναι γνωστό, ο γάιδαρος σε καμιά περίπτωση δεν ανέχεται στο κορμί του ή στα αχαμνά του τέτοιου είδους ενοχλήσεις.

Περιμέναμε την κατάλληλη ευκαιρία για να δράσουμε. Ήταν απόγευμα. Στο χωριό επικρατούσε ησυχία και λιγοστοί περπατούσαν στο δρόμο. Ο κυρ-Γκένας είχε σταματήσει μπροστά στο κατάστημα του κυρ-Μπάμπη, λίγο πιο πάνω από την κεντρική πλατεία του χωριού μας. Ο ιδιοκτήτης του καταστήματος ήταν χωρατατζής και άνθρωπος της πιάτσας. Είχε την απαίτηση να διαλέγει ντομάτες και αγγουράκια από τη κάσα του κυρ-Γκένα, μόνος του. Στην αρχή εκείνος αντιδρούσε, γιατί ο κυρ-Μπάμπης διάλεγε τις καλύτερες ντομάτες και τα πιο τρυφερά αγγουράκια, αλλά, τελικά, υποχωρούσε γιατί η ποσότητα που αγόραζε ο καταστηματάρχης ήταν μεγάλη.

Όταν καμιά φορά τελειώσαν οι διαπραγματεύσεις και ο κυρ-Μπάμπης τον πλήρωσε, ο κυρ-Γκένας κάθισε μέσα στο μαγαζί, για να ξεκουραστεί και να πιει και το καφεδάκι του, που του σερβίρισε η γυναίκα του κυρ-Μπάμπη, η κυρία Κούλα. Τότε άρχισε και η συζήτηση μεταξύ τους για διάφορα θέματα ποικίλου ενδιαφέροντος. Εκείνη την ώρα εμείς τα παιδιά βρήκαμε την ευκαιρία να δράσουμε.

Το κουτί με τις αλογόμυγες το είχε ο αρχηγός της παρέας μας που ήταν κορίτσι. Ήταν λίγο μεγαλύτερη από μας, αλλά αποφασιστική και τολμηρή. Εκείνη, αφού κοίταξε, πάνω από το φράχτη που είχαμε κρυφτεί, το δρόμο δεξιά και αριστερά, βγήκε από την κρυψώνα της, πλησίασε το γάιδαρο και αμόλυσε στα αχαμνά του τις αλογόμυγες. Τότε συνέβη το "έλα να δεις!". Ο γάιδαρος άρχισε να κλοτσά και να κάνει σουζες για να απαλλαγεί από τον απροσδόκητο εισβολέα, όμως τίποτε: κυλίστηκε κάτω και τα κορόμηλα πήραν τον κατήφορο και γέμισαν το δρόμο. Εμείς προσπαθήσαμε να μαζέψουμε ο καθένας όσο γίνεται περισσότερα. Ο πιο γρήγορος στα πόδια, ο Αντώνης, αφού γέμισε το σοκόρφι του, άρχισε να τρέχει προς το μέρος, όπου θα συναντιόταν η παρέα.

Ο Γιώργος κι εγώ μέναμε τελευταίοι και κάναμε τους ανήξερους. Όταν ο κυρ-Γκένας είδε την καταστροφή με τα μάτια του, άρχισε να φωνάζει, αλλά τα παιδιά είχαν φύγει. Έλεγε και ξανάλεγε στον κυρ-Μπάμπη: "καταστροφή!"

Από τότε πέρασαν πάνω από εξήντα χρόνια. Από τους ντόπιους αυτούς του χωριού μας δεν ζει κανένας. Η παρέα μας σκόρπισε. Η αρχηγός μας παντρεύτηκε, απέκτησε παιδιά και εγγόνια. Πολλοί έχουν ξενιτευτεί και άλλοι "έφυγαν". Ο χρόνος κάλυψε και έβαλε στο περιθώριο πολλές από τις παιδικές μας αναμνήσεις, όμως μερικές έμειναν ανεξίτηλες και έρχονται αυθόρμητα για να καλύψουν κάποιες ώρες περισυλλογής, χαρίζοντάς μας τη λάμψη τους και αποκαλύπτοντας τη νεανική αθωότητα και τις παιδικές μας σκανταλιές.-

Διακόσια χρόνια από τη Μεγάλη Επανάσταση

Η μεγάλη Ελληνική Επανάσταση του 1821

Το 2021 το Ελληνικό Κράτος έχει συμπληρώσει ηλικία διακοσίων ετών και οι Έλληνες ισάριθμα χρόνια ελεύθερου βίου, αν και οι Θεσσαλοί μόνο 140 έτη. Μια γρήγορη ματιά στην ιστορία θα μας δείξει ότι η Ελλάδα του 1821 είναι η σκιά της δοξασμένης Ελλάδας του 5ου π.Χ. αιώνα, του αιώνα του Περικλή. Μετά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο (431-404 π.Χ.), με βήμα ταχύ, η Ελλάδα κατέβηκε τα σκαλιά της πτώσης, ώσπου κατέληξε ανδράποδο του πιο άξεστου και βάρβαρου κατακτητή, του Τούρκου.

Το μέγα θαύμα είναι η ανάστασή της. Ο χώρος δεν επιτρέπει λεπτομερείς παραθέσεις, γι' αυτό θα αναφερθούμε επιγραμματικά στους κύριους συντελεστές της Μεγάλης Επανάστασης:

- Οι κλέφτες και οι αρματολοί, είναι εκείνοι που κράτησαν τη σπίθα της λευτεριάς αναμμένη.
- Η Εκκλησία, κάτω απ' τις φτερούγες της, ζέσταινε το αβγό της Επανάστασης.
- Οι Εθνεγέρτες, όπως ο Κοραΐς, ο Ρήγας, ο Σολωμός και πολλοί άλλοι, λαϊκοί και ιερωμένοι, έθεσαν σκοπό της ζωής τους να διαφωτίσουν το Γένος και να το προετοιμάσουν για τον Μεγάλο Αγώνα.
- Οι Αρχαίοι Πρόγονοι, με τα σοφά συγγράμματά τους και με τα άπειρα μνημεία τους, δημιούργησαν το πνεύμα του φιλελληνισμού στην Ευρώπη. "Αυτές οι παλιόπετρες μας ελευθέρωσαν" (Θ. Κολοκοτρώνης).
- Τέλος, οι απλοί και ανώνυμοι Έλληνες: αγρότες, τσοπάνηδες, τεχνίτες, άνθρωποι κάθε ηλικίας και τάξης, έδωσαν τα πάντα, και αυτή τη ζωή τους, στον αγώνα.

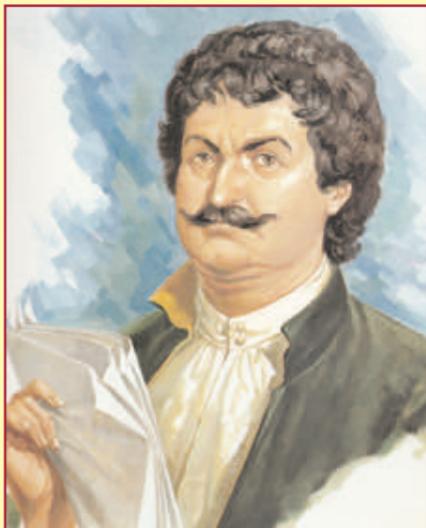
Οι εκδηλώσεις για τα 200 χρόνια ελεύθερου βίου δεν είναι γιορτή. Είναι ευκαιρία να τιμήσουν οι Πανελλήνες επώνυμους και ανώνυμους, όλους εκείνους που θυσίαστηκαν για την ελληνική ανεξαρτησία, και να μην λησμονούν το χρέος τους. Προπαντός είναι ευκαιρία αναστοχασμού. Να αναστοχαστεί ο Ελληνισμός, πώς διαχειρίστηκε τα 200 χρόνια ελεύθερου βίου· προπαντός, να εισηγεί λάθη, παραλείψεις και αποπήματα, ώστε να μην επαναληφθούν.

"Κριτές θα μας δικάσουν οι αγέννητοι, οι νεκροί" (Παλαμάς).

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή...

Οι Εθνεγέρτες

Ρήγας Βελεστινλής

Αδαμάντιος Κοραΐς

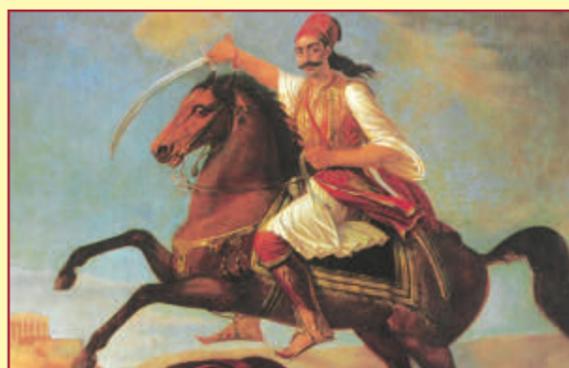

Διονύσιος Σολωμός

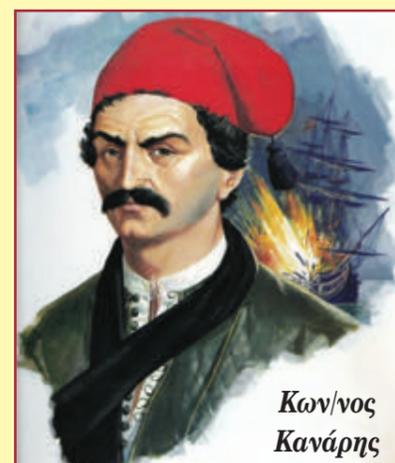
Οι προμάχοι

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Γεώργιος Καραϊσκάκης

Κων/νος
Κανάρης

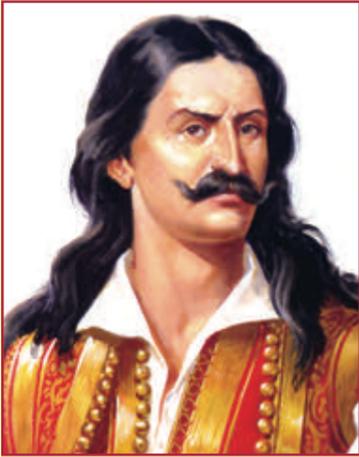
Ανδρέας Μιαούλης

Μπουμπουλίνα

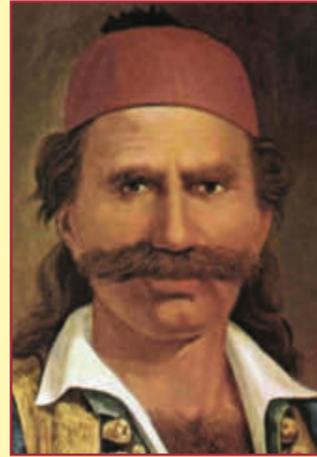
Μάρκος
Μπότσαρης

Αθανάσιος Διάκος

Νικήτας Σταματελόπουλος
(Νικηταράς ο Τουρκοφάγος)

Παπαφλέσσας

Οδυσσεάς Ανδρούτσος

Ιωάννης Καποδίστριας
Ο πρώτος Κυβερνήτης

Επιγράμματα στις εικόνες των ηρώων

Αθανάσιος Διάκος: Ο ήρωας της Αλαμάνας.
"Για δεσ καιρό που διάλεξε
ο χάρος να με πάρει,
τώρα π' ανθίζουν τα κλαριά
και βγάνει η γης χορτάρι"

Κων/νος Κανάρης: Ο μπουρλοτιέρης του Αιγαίου.
Υπηρέτησε το Έθνος ως τα βαθιά γεράματα. Αρνήθηκε τιμητική σύνταξη.

Γεώργιος Καραϊσκάκης: Ο στρατάρχης της Ρούμελης, που έσωσε την Επανάσταση από την καταστροφή.

Αδαμάντιος Κοραΐς: Ο μέγιστος Έλληνας Διαφωτιστής.
"Πολιτεία η οποία δεν έχει βάση
στην παιδεία
είναι οικοδομή πάνω στην άμμο"

Ανδρέας Μιαούλης: Ο ναύαρχος του Αιγαίου,

γενναίος και παρορμητικός.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα: Η ατρόμητη καπετάνισσα που όργωνε το Αιγαίο με τα καράβια της.

Νικήτας Σταματελόπουλος (Νικηταράς ο τουρκοφάγος): Ο γενναίτερος των γενναίων. Πέθανε τυφλός και επαίτης στον Πειραιά.

Οδυσσεάς Ανδρούτσος: Το λιοντάρι της Ρούμελης που δολοφονήθηκε από ελληνικά χέρια.

Γρηγόριος Παπαφλέσσας: Ο φλογερός κήρυκας της Επανάστασης, που θυσιάστηκε στο Μανιάκι.

Ρήγας Βελεστινλής (Φερραΐος): Πρόδρομος και πρωτεργάτης του Ελληνικού Διαφωτισμού.
"Ως πότε παλληκάρια
να ζούμε στα στενά,
στις ράχες, στα λαγκάδια,
σαν άγρια θηριά!"

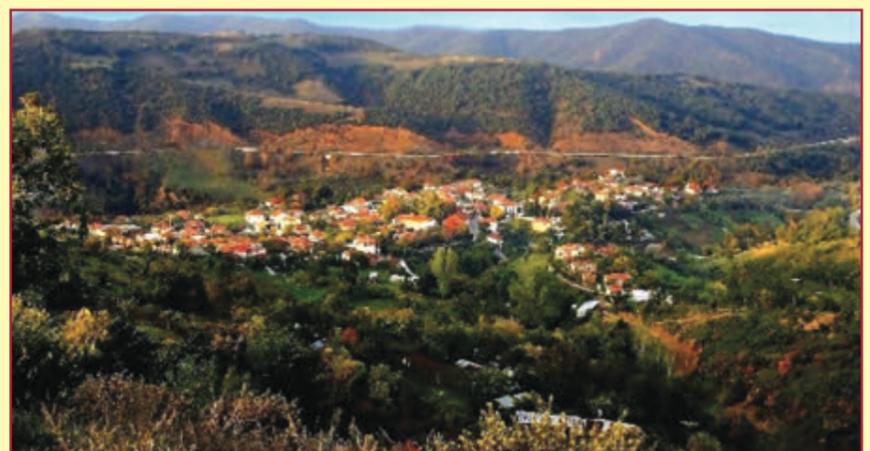
Διονύσιος Σολωμός: Ο Εθνικός μας ποιητής.
"Κι η διχόνοια που βαστάει
ένα σκήπτρο η δολερή,
καθενός χαμογελάει,
"πάρ' το" λέγοντας "κι εσύ."

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (Ο Γέρος του Μωριά). Ο στρατηγικός νους της Επανάστασης: "Ο Θεός υπόγραφε την ελευθερία της Ελλάδας και δεν παίρνει πίσω την υπογραφή του"

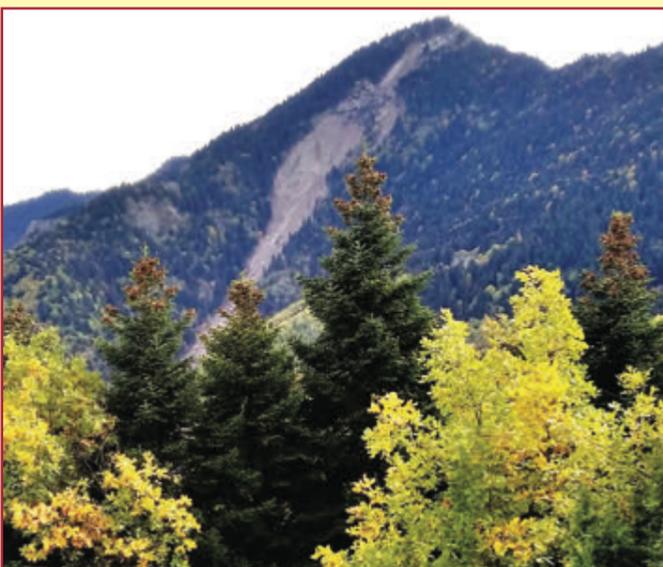
Ιωάννης Καποδίστριας: Ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας. Έβαλε τις βάσεις του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Μάρκος Μπότσαρης: Το λιοντάρι του Σουλίου
"Οποιοι είναι άξιοι παίρνει το δίπλωμα αύριο με το σπαθί!"

Εικόνες του τόπου μας

Κόκκινα στίγματα μέσα στον απέραντο ελατιά,
ο Οικισμός Ιτάμου (Κώστας Κορκόντζελος)

Αποψη της Ραχούλας από την Κουμπάραινα (Κώστας Κορκόντζελος)

Βαθιά λαβωματιά άνοιξε στον ελατιά μας ο "Ιανός"

Τα τραγούδια της λευτεριάς

"Ο πλούσιος έχει τα φλωριά και ο φτωχός τα γλέντια.
Άλλοι παϊνάνε τον πασά και άλλοι το βεζύρη,
μα γω παϊνάω το σπαθί, το τουρκοματωμένο.
Το 'χει καμάρι η λεβεντιά, κι ο κλέφτης περηφάνεια"

"Να 'μουν το Μάη πιστικός, τον Αύγουστο δραγάτης,
και στην καρδιά του χειμωνιού, να 'μωνα κρασοπούλιος.
Μα πιο καλά ήταν να 'μωνα αρματολός και κλέφτης.
Αρματολός μες στα βουνά και κλέφτης μες στους κάμπους.
Να 'χα τα βράχια αδέρφια μου, τα δένδρα συγγενάδια,
να με κοιμάν οι πέρδικες, να με ζυπνάν τ' αηδόνια
και στην κορφή της Λιάκουρας να κάνω το σταυρό μου.
Να τρώγω τούρκινα κορμιά, σκλάβο να μη με λένε."

"Παιδιά, σαν θέτε λεβεντιά και κλέφτες να γενήτε,
εμένα να ρωτήσετε να σας ομολογήσω
της κλεφτουριάς τα βάσανα και των κλεφτών τα ντέρτια.
Μαύρη ζωή που κάνουμε, εμείς οι μαύροι κλέφτες!
Ποτέ μας δεν αλλάζουμε και δεν ασπροφορούμε."

Ολημερίς στον πόλεμο, τη νύχτα καραούλι.
Δώδεκα χρόνους έκαμα στους κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστό φωμί δεν έφαγα, δεν πλάγιασα σε στρώμα.
Τον ύπνο δεν εχόρτασα, του ύπνου τη γλυκάδα,
το χέρι μου προσκέφαλο και το σπαθί μου στρώμα
και το κριοφιλάκι μου, σαν κόρη αγκαλιασμένο."

"Του Δίπλα οι φίλοι έλεγαν και τον παρακαλούσαν:
-Σήκω να φύγεις, Δίπλα μου, πάρ' και τον Κατοσάντωνη,
Αλή πασάς σας έμαθε, στέλνει το Μουχορδάρη.
Και τα λημέρια φώναξαν, όσο κι αν ημπορούσαν:
-Ο Μουχορδάρης έρχεται με τέσσερις χιλιάδες!
Φέρνει Αρβανίτες του πασά, πολλούς τοχαντζαράιους.
Στα δόντια σέρνουν το σπαθί, στα χέρια το τουφέκι.
-Ο Δίπλος είναι ζωντανός, πόλεμο δεν αφήνει.
Έχει λεβέντες διαλεχτούς, όλους Κατοσωνοαίους,
τρων τη μπαρούτη σαν φωμί, τα βόλια σαν προσφάι
και σφάζουν Τούρκους σαν αρνιά, αγάδες σαν κριάρια."

Από τις συλλογές Νικολάου Πολίτη και Κλαύδιου Φωριέλ

Κατέρρευσε η τοξωτή γέφυρα στα "Γαύρα" Καστανιάς-Καταφυγίου

Συνέχεια από τη σελ. 1

Η γέφυρα είναι γνωστή στους μεν Καταφυγιώτες ως "Γέφυρα στα Γαύρα", ονομασία που οφείλεται στο αυτοφυές φυλλοβόλο δέντρο, και στους Καστανιώτες ως "Γέφυρα Καρά", από γειτονική τοποθεσία που προήλθε από παλιά οικογένεια Καστανιωτών που μετόικησε τον 19ο αιώνα προς Λάρισα, όπου μάλιστα οι Καστανιώτες δημιούργησαν μια δική τους συνοικία.

Δεν μετρά χρόνια ζωής, αλλά ήταν έργο των μέσων του προηγούμενου 20ου αιώνα (1946), δημιούργημα των κατοίκων της Καστανιάς που κατά βάση αυτούς εξυπηρετούσε στις τακτικές καθόδους των προς τα πεδινά για την πώληση της εμπορικής ξυλείας των και των άλλων αναγκών. Μη ξεχνάμε ότι οι Καστανιώτες ήταν οι περίφημοι από χρόνια αγωγιάτες με τα μεγάλα υψηλόσωμα μουλάρια που εξυπηρετούσαν και τον υπόλοιπο ορεινό όγκο των Αγράφων με τα πολλά εμπορικά και λοιπά καταστήματα που έφερε. Αποτελούσε δηλαδή επί αιώνες ένα εμπορικό μετακομιστικό κέντρο της περιοχής.

Το ιστορικό της γέφυρας

Η γέφυρα χτίστηκε την άνοιξη προς καλοκαίρι του 1946 από Πυρσογιαννίτες μαστόρους της Ηπείρου. Συγκεκριμένα μια ομάδα μαστόρων αφού έκτισαν κάποια σπίτια στον Μπελοκομύτη, κλήθηκε στην Καστανιά από τον Βασίλη Μπότση, πρώην αξιωματικού του Στρατού και Καπετάνιου του ΕΛΛΑΣ στην περιοχή των Αγράφων, γνωστού με το ψευδώνυμο Αγραφιώτης, να χτίσει και το δικό του σπίτι.

Το γεφύρι στα "Γαύρα" πριν αυτό καταρρεύσει

Η ίδια ομάδα κλήθηκε μετά να χτίσει και το παλιό ξύλινο γεφύρι στηριζόμενο σε χοντρούς διχαλωτούς πασσάλους που υπήρχε περίπου στην ίδια θέση. Δε γνωρίζουμε το ακριβές κείμενο της συμφωνίας. Ποιος ακριβώς τους ανέθεσε το έργο και τις επιμέρους άλλες συμφωνίες. Το βέβαιο είναι ότι οι Καστανιώτες θα τους μετέφεραν ένα μέρος των υλικών (ξυλεία, τσιμέντο, μέρος της πέτρας και ίσως ασβέστη) με το θεσμό της προσωπικής εργασίας που ίσχυε τότε. Για τον ασβέστη διατηρώ τις επιφυλάξεις μου, γιατί λίγα μέτρα πιο πάνω από τη γέφυρα προς την πλευρά του Καταφυγίου διασώζεται και σήμερα ίχνος κυκλικής ασβεσταριάς. Τα χρήματα θα τα έπαιρναν από τα έσοδα της Καρταλικής Επιτροπής που από χρόνια λειτουργούσε στην περιοχή από έκταση 80 στρεμμάτων που είχε στα λεκανοπέδιο του Μέγδοβα ποταμού που αργότερα καλύφθηκαν από την ομώνυμη λίμνη ή Λίμνη Πλαστήρα όπως αποκαλείται σήμερα. Η διατροφή θα επιβάρυνε τους ίδιους. Παρέα τους μόνο ο μυλωνάς Μητσιαρέλος, ή Δημήτριος Μπουλτσής που το μύλο του στο παρακείμενο ρέμα, από πλευράς Καστανιάς, χρησιμοποιούσαν ως στέγη τις βροχερές μέρες και κάπου κάπου ως μαγειρείο.

Την ομάδα αποτελούσαν οι καταγόμενοι από την Πυρσογιαννή Κόνιτσας: Δημήτρης Φρόντζος (1905-1970), αρχιμάστορας. Χρήστος Μπύρκος (1914-1994), πελεκάνος της

πέτρας στους γωνιολίθους ή καμαρολίθια, και οι αδελφοί Στέφανος Σερίφης (1917-1998) και Χριστόφορος (1925- 2012) ο και νεότερος όλων. Το γεφύρι επισκεφθήκαμε το 2011 μαζί με τον Σπύρο Μαντά, γνωστού ανά το Πανελλήνιο για τη μελέτη των πέτρινων γεφυριών της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου (Πίνδου), ο οποίος μόλις πληροφορήθηκε από τον γράφοντα ότι ο 21 τότε ετών Χριστόφορος είναι εν ζωή, φρόντισε να τον συναντήσει, βιντεοσκοπήσει τη συνομιλία του και συλλέξει πολλές πληροφορίες. Οι δύο παραπάνω, μαζί με τον Ιωάννη Κόγια, Καστανιώτη, που τις αναμνήσεις του καταγράψαμε στο βιβλίο της Καστανιάς είναι και οι πηγές των πληροφοριών μου. Μαζί μας τότε υπήρξε και ο Άγγελος Σινάνης, από Ελάτη Τρικάλων, γνωστού για τα ταξιδιωτικά του κείμενα και φωτογραφικό του υλικό.

Οι εργασίες ανέγερσής του άρχισαν κάπου το Πάσχα του 1946 και κράτησαν περίπου ένα δίμηνο. Επισκέφτηκαν το χώρο και αφού επέλεξαν το ακριβές σημείο, πιο σταθερό και βραχώδες προς αυτό του Καταφυγίου και πιο σαθρό προς αυτό της Καστανιάς, έσκαψαν σε βάθος περίπου ενός μέτρου, όπου συνάντησαν στέρεο βραχώδες μέρος και σχημάτισαν τα βάρθρα του. Ακολούθησε η ξύλινη καμάρα (καλούπια) όπου θα κρατούσε το μονότοξο γεφύρι μήκους 6 μ. και ύψος 4,15. Προς τούτο επέλεξαν μια λάκα, σχημάτισαν επάνω της τον κύκλο, κάτι σαν ημιπεριφέρεια, και αφού τελειώσανε την μετέφεραν στην οριστική του θέση και άρχισε η ανέγερσή της με φ(υ)λάχτρες 0,25x0,25 μ. και συνολικό ανοίγματος 2 μέτρων.

Αφού την ολοκλήρωσαν και τοποθέτησαν και την τελευταία πέτρα, το λεγόμενο κλειδί - με μεγαλύτερο μήκος στην πάνω πλευρά και μικρότερο την κάτω, ανέμειναν το πενήνήμερο να σφίξει και να αφαιρέσουν την καμάρα τους. Ήταν πάντοτε η πιο κρίσιμη στιγμή του έργου τους, αν σταθεί ή καταρρεύσει. Τούτο όμως φρόντισε να το αφαιρέσει μια ξαφνική νεροποντή τρεις ή τέσσερις μέρες μετά και εμείς, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Χρ. Σερίφης " περιμέναμε το αποτέλεσμα σαν τεθλιμμένοι συγγενείς ". Η σκαλωσιά παρασύρθηκε, αλλά η γέφυρα άντεξε γεμίζοντάς μας ανακούφιση για την καλή του εκτέλεση αλλά και γιατί .. δε θα χάναμε τα χρήματά μας.

Η επιτόπια επίσκεψη με τον αγαπητό Σπ. Μαντά μού αύξησε το ενδιαφέρον και το σεβασμό μου προς το μνημείο, αφού το περιέγραψε ως ένα από τα καλύτερα σωζόμενα γεφύρια με τέλειο κύκλο και ως ένα από τα τελευταία σωζόμενα που το χτίσιμό τους ανατίθεται σε έμπειρους τεχνίτες που στο πρόσωπό τους συγκέντρωναν, όπως παλιά, την ιδιότητα του τοπογράφου, αρχιτέκτονα και μηχανικού.

Επίλογος

Το γεφύρι μας δεν ευτύχησε να ζήσει επί μακρόν. Φρόντισε να έχει τόση ζωή, όση ήταν απαραίτητη η χρήση του και να παραμείνει όρθιο και ατραυματίστο όσο ο μέσος όρος ζωής του ανθρώπου. Πολλοί Καταφυγιώτες το επισκέπτονταν και το θαύμαζαν. Τελευταία επίσκεψή του ήταν αυτή της 25 Οκτώβρη μαζί με το φίλο μου Θόδωρο Ρίζο που επιβεβαίωσαμε και το χαμό του. Δυστυχώς " εμαρτύρησε " μέσα σε μια νύχτα παλεύοντας με τα στοιχεία της Φύσης χωρίς να τα καταφέρει, χωρίς κανείς να του συμπαρασταθεί και να το συμπονήσει. Ας αποτελέσει αυτό μου το δημοσίευμα, στις 40 ημέρες από τον οριστικό του χαμό, το "αιώνιο μνημόσυνό του".

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΜΕΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Συνέχεια από τη σελ. 1

την αγάπη που υπάρχει ανάμεσά τους και την πεποίθηση, την τόσο απαραίτητη και στην εποχή μας, πως καθένας δεν υπάρχει μονάχα για τον εαυτό του, αλλά περισσότερο για τους άλλους. Το βόηθημα αυτό το έλεγαν παρακαλιά.

Αυτή η συμπαράσταση που γίνεται στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες είναι και αποδεικτικό στοιχείο, πόση ανάγκη έχουν οι κάτοικοι της Αργιθέας, απομονωμένοι, καθώς βρίσκονται, από μια συνεργασία που και τους ίδιους θα βοηθήσει και το χωριό γενικότερα. Το ξεκίνημα για τη συγκεκριμένη δουλειά, όπως ήταν το χτίσιμο του σπιτιού, το θέρισμα, η σπορά, το κούρεμα των κοπαδιών, γινόταν με έναν τρόπο που περισσότερο θύμιζε πανηγύρι παρά δουλειά. Τις περισσότερες όμως φορές μερακλήδες τραγουδούσαν διάφορα τοπικά τραγούδια για να διασκεδάσουν έτσι την συχνά κοπιαστική δουλειά τους, γιατί πίστευαν πως η ομαδική εργασία βοηθάει να πάει καλά η σοδειά και το μαζούλι του κοπαδιού.

Κινώντας για την ομαδική εργασία, όλοι σταυροκοπιόνταν και εύχονταν όλα να πάνε καλά. Μια ακόμη απόδειξη της συνεκτικότητας που διέκρινε τους κατοίκους των χωριών της Αργιθέας, ήταν η συμμετοχή σε ομαδική εργασία που αφορούσε όλο το χωριό, όπως το άνοιγμα των αυλακιών για το πότισμα των χωραφιών, η κατασκευή πρόχειρων ξυλογεφυριών, το άνοιγμα δρόμων για τη μεταφορά των προϊόντων. Η δουλειά αυτή γινόταν με απόφαση του κοινοτικού συμβουλίου και καθόριζε την ημερομηνία και τη χρονική διάρκεια της εργασίας.

Στην απόφαση για την κατασκευή ενός έργου στο χωριό σημαντικό ρόλο έπαιζε η γνώμη των γεροντότερων, που ήταν σεβαστή απ' όλους. Για να συγκεντρωθούν οι κάτοικοι στην πλατεία του χωριού, χτυπούσε η καμπάνα κι έρχονταν εκεί οι γυναίκες με τα φτυάρια και οι άνδρες με τους κασμάδες, ενώ άλλοι έφεραν τεσκούρια και χαντζάρια για να πραγματοποιήσουν τον αντικειμενικό τους στόχο. Αφού συγκεντρώνονταν όλοι και γινόταν έλεγχος μήπως λείπει κάποιος, ξεκινούσαν για την εργασία, συνοδευμένοι με τα τραγούδια διάφορων ταλαντούχων συγχωρινών, όπως το παρακάτω:

"Δω, στην απάνω γειτονιά / έχω μια διαλεγμένη.

Άλλοι τη λεν μαυριδερή /κι άλλοι τη λεν κοντούλα.

Θε να περάσω μια βραδιά / να της το πω τραγούδι.

Περνάω μια, περνάω δυο / περνάω μια Τρίτη βράδυ,

βρίσκω κορίτσια να κεντάν / νυφάδες τραγουδάνε,

βρίσκω και την αγάπη μου / στον αργαλειό που

υφαίνει,

της κρένω, δε μου κρένει.

Κρίνε μ', αγάπη, κρίνε με / δυο λόγια τιμημένα,

και μη γελάς με μένα.

Τι να σου πω λεβέντη μου / τι να σου μολογήσω,

τ' εμένα μ' απαραίτητες / σαν καλαμιά στον κάμπο.

Βγάζω, θερίζω τον καρπό / μα η καλαμιά απομένει.

Φωτογραφία Κώστα Μπαλάφα

Προσέχουμε την υγεία μας

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

Προστιθέμενα λίπη και έλαια, ελιές και ξηροί καρποί

Η κατανάλωση λιπών και ελαίων είναι απαραίτητη για τη φυσιολογική λειτουργία του οργανισμού. Παρέχουν ενέργεια, βιταμίνες και άλλα θρεπτικά συστατικά που συντελούν στη γεύση των τροφίμων. Ωστόσο, το είδος αλλά και η ποσότητα που καταναλώνουμε έχουν ιδιαίτερη σημασία για την υγεία. Η ποιότητα των λιπών και των ελαίων εξαρτάται από το είδος των λιπαρών οξέων που περιέχουν (κορεσμένα, πολυακόρεστα, μονοακόρεστα). Η κατανάλωση ελαίων φυτικής προέλευσης που περιέχουν κυρίως μονοακόρεστα ή και πολυακόρεστα λιπαρά οξέα είναι ευεργετική για την υγεία και προστατεύουν από καρδιοαγγειακά νοσήματα. Αντίθετα η μεγάλη κατανάλωση ζωικών λιπαρών οξέων είναι επιβλαβής για την υγεία. Επιβαρυντικά για την υγεία και ιδιαίτερα για τη υγεία της καρδιάς, είναι τα υδρογονωμένα λιπαρά οξέα (τρανς).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το ελαιόλαδο αποτελεί το κύριο προστιθέμενο έλαιο της ελληνικής παραδοσιακής διατροφής. Είναι πλούσια πηγή μονοακόρεστων λιπαρών οξέων, βιταμινών (βιταμίνη Ε) και άλλων ευεργετικών για την υγεία συστατικών. Οι ελιές και οι ξηροί καρποί συγκαταλέγονται επίσης στην κατηγορία αυτή.

Εδώ ανήκουν

- Ελαιόλαδο, άλλα έλαια φυτικής προέλευσης (σορέλαιο): ηλιέλαιο, καλαμποκέλαιο, σογιέλαιο, σησαμέλαιο κ. ά.
- Οι ελιές, οι ξηροί καρποί: καρύδια, αμύγδαλα, φιστίκια, φουντούκια κ. ά.
- Ηλιόσποροι, σουσάμι κ.ά.
- Προϊόντα επάλειψης που προέρχονται από τα παραπάνω, ταχίνι κ.ά.

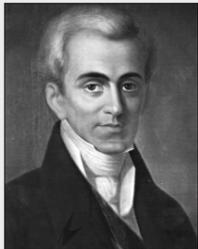
Καταναλώστε 3-5 μερίδες την ημέρα

- Καταναλώνετε ελαιόλαδο, ως πρώτη επιλογή προστιθέμενου ελαίου, τόσο στο μαγείρεμα όσο και στη σαλάτα.
- Περιορίστε την κατανάλωση λιπών ζωικής προέλευσης, όπως το βούτυρο, και αντικαταστήστε το με ελαιόλαδο.
- Αποφεύγετε την κατανάλωση υδρογονωμένων λιπαρών, τα οποία μπορεί να περιέχονται κυρίως σε βιομηχανοποιημένα προϊόντα ταχυφαγείου. Ελέγξτε τις ετικέτες στις συσκευασίες των τροφίμων, πριν τα αγοράσετε.
- Καταναλώνετε τα λίπη και έλαια με μέτρο γιατί είναι πλούσια σε θερμίδες.
- Υπολογίστε 1 κουταλιά της σούπας ελαιόλαδο για κάθε πιάτο φαγητού και 1 κουταλιά της σούπας ελαιόλαδο στην ατομική σας σαλάτα.
- Προσθέστε στις σαλάτες σας περισσότερο λεμόνι ή ξίδι και στο φαγητό περισσότερα λαχανικά, π.χ. τριμμένη ντομάτα.
- Προσθέστε τη μεγαλύτερη ποσότητα ελαιολάδου στο τέλος του μαγειρέματος.
- Αποφεύγετε το τσιγάρισμα.
- Για την αποθήκευση ποσότητας ελαιολάδου προτιμήστε σκουρόχρωμο γυάλινο μπουκάλι και φυλάξτε το σε σκοτεινό και δροσερό μέρος.

ΕΛΙΕΣ (ΜΟΝΟΑΚΟΡΕΣΤΑ & ΠΟΛΥΑΚΟΡΕΣΤΑ)	ΚΟΡΕΣΜΕΝΑ ΕΛΑΙΑ	ΥΔΡΟΓΩΝΩΜΕΝΑ ΕΛΑΙΑ (ΤΡΑΝΣ)
Πηγάς Ελαιόλαδο, ελιές, ηλιόσποροι, φιστίκια, σουσάμι κ.ά.	Πηγάς Κρέμα, αλάτι, βούτυρο, ελαιόλαδο κ.ά.	Πηγάς Πηγάς Πηγάς
Πηγάς Πηγάς Πηγάς	Πηγάς Πηγάς Πηγάς	Πηγάς Πηγάς Πηγάς

Ιστορικές σελίδες

Το πρώτο ορφανοτροφείο της ελεύθερης Ελλάδας

Ιωάννης Καποδίστριας
Πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας

Το πρώτο ορφανοτροφείο στην Ελλάδα ιδρύθηκε στον Πόρο, το 1828, από τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Η Πελοπόννησος είχε απελευθερωθεί, στη Στερεά Ελλάδα όμως μαίνονταν ακόμη οι μάχες με τους Τούρκους. Στην κατεστραμμένη από τον πόλεμο χώρα, τα ορφανά του πολέμου γύριζαν στους δρόμους πενιχά και ρακενδύτα. Πρώτο μέλημα του κυβερνήτη ήταν να ιδρύσει ένα ορφανοτροφείο για την περίθαλψή τους. Το εγκατέστησε στον Πόρο και αργότερα μεταφέρθηκε στην Αίγινα. Το έντονο ενδιαφέρον του Καποδίστρια για τα ορφανά διαφαίνεται από το παρακάτω έγγραφο.

Πόρω 14 Μαρτίου 1828

"Ο κ. Καλλέργης θέλει σας δώσει την ενδυμασίαν των διαπιστευμένων εις υμάς παιδιών, τουτέστι μίας φουστάνελαν, δύο υποκάμισα, δύο βρακιά, έν ζευγάριον παπουκιών, εν φέσιον, μίαν καπόταν και μίαν ζώνην.

Πριν τα ενδύσετε, πρέπει να κουρευθώσι και να πλυθώσι καλώς. Υποκάμισον και βρακίον να αλλάζουσι κάθε οκτώ. Η υπηρέτρια θα τα πλένει. Τας καπότας των ν' αεριζουσι καθ' εκάστην μόνα των, έπειτα να τας κρεμώσι εις καρφίον δείχνον τον τόπον των. Αι κλίνας των να είναι από άχυρον ή φύλλα ξηρά ικανώς, προσκεφάλαιον μία πέτρα και σκέπασμα την καπόταν. Τα πρώτα κουρέλια των, αφού πλυθώσι, να φυλαχθώσι κατά μέρος εις δέμα, φέρον τον αριθμόν και το όνομα εκάστου παιδιού. Να κρατήσετε σημειώσιν ακριβή των ενδυμασιών όσας λαμβάνετε δίδοντες απόδειξιν και τα χρήσεως αυτών, και, κατά μήνα να με δίδετε λόγον δι' εκθέσεως.

Σας συνάπτεται απόδειξις των ποινών εις ας επιτρέπεσθε να επιβάλλετε εις τα παιδιά, και των αμοιβών των ετηγγελεμένων εις αυτά. Η αποταξία, η απείθεια, η στάσις και το ψεύδος θέλουσι κολάζεσθαι ως εφεξής: Την μεν πρώτην φοράν έστω νουθετησις εμπριθής και δημοσία ενώπιον των άλλων παιδιών, την δευτέραν, ολιγόστευσις της τροφής εις το ήμισυ, και την τρίτην, έκδυσις του παιδιού από τα καινούργια φορέματα και ένδυσις με τα πρώτα κουρέλια. Δεν θέλει δε συγχωρηθεί, ειμή αφού βαστάσει την ποινήν ταύτην εικοσιτέσσερις ώρας τουλάχιστον, και, κατ' αίτησιν των παιδιών του τμήματός του. Και η έκδυσις και η ένδυσις γινέσθω όλων των μαθητών ενώπιον. Εκ δε της εκθέσεώς σας θέλω ιδεί αν χρειάζονται και βαρύτεραι ποιναί [...]"

Αλέξης Δημαράς: "Η Μεταρρύθμιση που δεν έγινε"

Ανέκδοτες ιστορίες για τον Κολοκοτρώνη

Η μεγαλοψυχία του

Μια μέρα παρουσιάστηκε στον Κολοκοτρώνη κάποιος που είχε την ανάγκη του. Νόμισε πως δε θα τον θυμηθεί ο Στρατηγός, και φορούσε τον ολόχρυσο ντουλαμά* του σκοτωμένου αδελφού του Στρατηγού, που τον είχε σκοτώσει πριν από το Εικοσιένα, βαλμένος από τους Τούρκους. Ο Κολοκοτρώνης γνώρισε αμέσως το φόρεμα κι αναστέναξε ήσυχα, ενώ την ίδια στιγμή έδινε το λόγο του στο φονιά να κάμει το ζήτημά του. Έτυχε όμως ο Γέρος να 'ναι στο τραπέζι και τον κράτησε να φάνε, και, κάθε φορά που ερχόταν στο σπίτι του, τον καλοδεχόταν και

τον εδειπνούσε.

Η μάνα όμως του Κολοκοτρώνη δεν βαστούσε βλέποντας το φόρεμα του παιδιού της κι είπε του Στρατηγού με πόνο βαθύ:

-Παιδί μου, και στο τραπέζι μας θα τον βάνεις το φονιά του παιδιού μου;

- Σώπα, μάνα! είπε ο Στρατηγός. Αυτό είναι το καλύτερο μνημόσυνο που κάνουμε του σκοτωμένου...

Κωνσταντίνος Οικονόμου ο εξ Οικονόμων "Επιτάφιος εις Θεόδωρον Κολοκοτρώνην"

*ντουλαμάς: Πανωφόρι ή γιλέκο που φορούσαν οι φουσταναλοφόροι.

Τα ηρωϊκά και τα μαχαίρια του Κολοκοτρώνη!

Εις τα 1821, Ιουλίου 20, συνέτρωγεν ο Δημήτριος Υψηλάντης και ο Κολοκοτρώνης εις τους ίσκιους των δένδρων του Άστρους, την αυγήν ημέραν, όπου ο Δημήτριος Υψηλάντης είχε φτάσει. Γίδα ψητή, στρωμένη εις φύλλα, ασκή με ρετσινόκρασο, και ψωμί όχι πρώτης ποιότητος, ήταν η ετοιμασία του γεύματος. Όταν εκάθισαν, κόβοντας ο Κολοκοτρώνης το ψητό με τα χέρια του, είπεν εις τον Υψηλάντην:

- Αυτά είναι τα χρυσά ηρωϊκά και τα χρυσά μαχαίρια της Ελλάδας και αυτό το ρετσινόκρασο, τα πολύτιμα κρασιά της.

Άρесе εις τον φιλόπατριν Υψηλάντην το γεύμα του Κολοκοτρώνη, επειδή εννόησε το πνεύμα του. Ήθελε να τον προλάβει ο Κολοκοτρώνης με μάθημα, αυτόν τον αναθρεμμένον με όλην την πολιτείαν της ευζωίας, και να του εικονίσει όλας τα δεινοπαθείας του ελληνικού πολέμου, αλλά συνάμα, ότι με τα μέσα του τόπου, αν και ατελή, πρέπει να γενναιοψυχούν εις τον αγώνα δια να πολεμήσουν τον εχθρόν.

Γεώργιος Τερτσέτης "Βιογραφία Κολοκοτρώνη"

Τα στρατηγήματα του Καραϊσκάκη

Όταν ο Κιουταχής πολιορκούσε την Ακρόπολη της Αθήνας, Ο Καραϊσκάκης αποφάσισε να ενισχύσει τη φρουρά με 300 στρατιώτες. Κάλεσε τότε τους οπλαρχηγούς σε σύσκεψη για να αποφασίσουν ποιος απ' αυτούς θα οδηγούσε τους

τριακόσιους. Όλοι έστρεψαν το βλέμμα προς τον Κριεζιώτη. Κατάλαβε ο Καραϊσκάκης και είπε:

-Ωρέ, καπετάν Νικόλα, από αυτούς όπου βλέπεις, κανένας δεν θέλει να πάει, σένα και μένα παρατηρούν. Λοιπόν, ή εσύ θα πας ή εγώ!

Τότε ο Κριεζιώτης είπε: -Καπετάν Καραϊσκό, πρέπει εγώ να πάω, διότι και να χαθώ εγώ, λίγο το κακό, αλλ' αν χαθείς εσύ, χάνεται η επανάσταση!

Ανταπαντά ο Καραϊσκάκης: -Άντε, ωρέ λιοντάρι μου, πήγαινε και θα ιδείς αν ο Καραϊσκάκης σε αγαπά! σου υπόσχομαι ότι θα έλθω να χτυπήσω την πόρτα του φρουρίου κλοτσιά και θα σου πω: "Έβγα όξω, τον καταστρέψαμε τον Κιουταχή και την καρπουρκιά του!"

Αγκαλιάστηκαν τότε και είπαν "καλή αντάμωση στο φρούριο!"

Νικόλαος Κριεζιώτης, Αθήνα 1877

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ '61

[Οι σκηνές που περιγράφονται εκτυλίσσονται στο ειδικό περιβάλλον με την απόλυτη ηρεμία, από τη βρύση του Τσιόκη ως την εκκλησία του Προφητηγιά, στο Παλιοζωγλόπι, όπου συνήθιζαν να μελετούν για τις εξετάσεις τους μαθητές γυμνασίου και φοιτητές στις καλοκαιρινές διακοπές.]

1η Αυγούστου 1961

Δύο μαθήματα πήρα σήμερα από δυο απόμαχους της ζωής. Ήταν η ώρα που έκανα διακοπές από το διάβασμα και ο εβδομηνταπεντάρης γεροντάκος, μ' ένα ματέρι στον ώμο, ανέβαινε τον ανήφορο που φέρνει απ' το ποτάμι στον Αϊ-Λιά.

-Τι να κάμω, παιδί μου, μου απάντησε, αφού θέλω να κάμω τη δουλειά μου, τον έβγαλα τον ανήφορο, αλλά απόστασα.

"Αφού θέλω να κάμω τη δουλειά μου...". Αλήθεια, εγώ έχω μια δουλειά μπροστά μου που δεν περιμένει, και θέλω να τη φέρω εις πέρας. Ένας γέρος 75 ετών τα κατάφερε, η αφεντιά μου, πολλές δεκάδες χρόνια μικρότερη, θα σταματήσει;

Από μια γερόντισσα ήλθε το άλλο μάθημα. Σταμάτησα το απόγευμα στη βρύση, πριν πάρω τον ανήφορο, για να γεμίσω το παγούρι μου.

-Για πού, με το καλό;

-Για διάβασμα!

Έτσι πιάστηκε η κουβέντα. Ύστερα η γιαγιά έτρεξε στα περασμένα, με θυμήθηκε μικρή, τότε που σ' αυτόν ακριβώς το χώρο η μαμά μου μ' έφερε στον κόσμο... Να, εδώ, μου είπε, σ' αυτόν τον τόπο, σ' είχε αφήσει, κι εκεί, εκεί πιο πέρα έπλενε. Εγώ σε πήρα στα χέρια μου, σε κούνησα και θέλησα να της δώσω κουράγιο, πως εσύ θα έφερνες αγόρι...

Εκείνης τα μάτια βούρκωσαν. Με λένε, είπε, κορτσομάνα! Τι φταίω εγώ, αν ο Θεός θέλησε να μη ζήσουν τα δυο μου αγόρια; Και η γιαγιά συνέχισε:

-Κορίτσι μου, να την αγαπάς τη μάνα σου, πέρασε πολλά στη ζωή της, ήπιε πολλά φαρμάκια...

Άρχισα ν' ανεβαίνω τον ανήφορο, αυτόν τον ίδιο, που, ποιος ξέρει πόσες φορές η καλή μου μάνα, όταν μ' είχε μέσα στα σπλάχνα της, τον ανέβηκε για να φέρει ξύλο, κλαρί για τις γίδες...

2 Αυγούστου 1961

Ένα όμορφο και αξέχαστο απόγευμα. Ένα απόγευμα που οι σκέψεις δεν επιτρέπουν να υποτάσσεσαι εύκολα στο διάβασμα. 7 και 30' το απόγευμα, μεσ' στο φτωχικό εκκλησάκι του Προφητηγιά, δυο κεράκια ταπεινά καίγονται μεσ' στο σκοτάδι, στο Χριστό, στην Παναγιά. Πιο πέρα τα δυο χεράκια που τ' άναψαν δέονται στην Παναγιά... Ο προσωπικός διάλογος με το Θεό, το μεγαλύτερο, σ' αλήθεια, δώρο τ' ουρανού στη γη, στον άνθρωπο, που μπορεί έτσι να μιλά στο Θεό του για τους πόθους του, τα ιδανικά του, τις χαρές και τις λύπες του, τις δυσκολίες που συναντά και το καλύτερο αίριο που ελπίζει.

Βγήκα έξω, κοίταξα τα έλατα, το ηλιοβασιλέμα, το μαγεμένο δειλινό, την αθόρυβη φύση, το μυστήριο της σιγής. Αλήθεια, τι περιβάλλον για επικοινωνία με τον ΥΨΙΣΤΟΝ! Κοίταξα δίπλα μου, γύρω μου, ήμουν μόνη. Γύρισα στο σπίτι μου και διάβασα τον 103ο Ψαλμό!

Γράφει η Ισμήνη Παπαδημητρίου

Τα ... προικιά της μανιάς

Σε μια γωνιά του σπιτιού, πίσω από τη σκάλα, υπήρχε ένα παλιό ξύλινο σεντούκι, που ο χρόνος του είχε δώσει μια κοκκινωπή απόχρωση. Το σεντούκι ήταν πάντα κλειδωμένο με λουκέτο, και το κλειδί, απ' ότι θυμάμαι, κρεμόταν δεμένο στην ποδιά της μανιάς μου. Το σεντούκι εκείνο το θυμάμαι στην ίδια θέση, από τότε που άρχισα να κάνω τα πρώτα βήματά μου, και πάντα με κατάρτωγε η περιέργεια να μάθω τι τελοσπάντων κρατά εκεί κλειδωμένο η μανιά μου. Συχνά πικνά ρωτούσα τη μάνα μου, τι έχει μέσα το σεντούκι και η απάντηση που έπαιρνα ήταν στερεότυπη:

- Έχει τα προικιά της μανιάς!

Η απάντησή της, αντί να ικανοποιήσει την περιέργειά μου, την ερέθιζε περισσότερο, διότι η μανιά, που είχε περάσει τα ογδόντα, δεν ήταν δυνατό να ετοιμάζει προικιά! Πέρασαν αρκετά χρόνια, πρέπει να ήμουν μαθητής Γυμνασίου, όταν, επιτέλους πέτυχα τη μανιά την ώρα που ξεκλειδωνε το σεντούκι της και, αθόρυβα, στυλώθηκα εκεί στη γωνιά, χωρίς να βγάλω άχνα, περιμένοντας να δω ποια είναι επιτέλους τα περιλάλητα αυτά προικιά της μανιάς, που χρόνια τώρα τα φυλάγει διπλοκλειδωμένα.

Πρώτα έβγαλε ένα ολόλευκο μακρύ πουκάμισο, το άπλωσε στο κάγκελο της σκάλας και άρχισε να το περιεργάζεται με προσοχή,

από πάνω ως κάτω. Στη συνέχεια έβγαλε από το σεντούκι ένα ζευγάρι, επίσης ολόασπρες μακριές βαμβακερές κάλτσες, και ακολούθησε την ίδια διαδικασία με το προηγούμενο. Έβγαλε ακόμα ένα μακρύ ολοκαίνουργο μαύρο φουστάνι, ποδιά, καινούργια παπούτσια και άλλα μικροπράγματα.

Η περιέργεια με κατάρτωγε και εκστόμισα την πρώτη ερώτησή:

-Τι είναι όλα αυτά, μανιά;

-Αυτά, παιδάκι μ' είναι τα προικιά μ'. Όταν πιθανού, θέλου να μ' τα φορέσουν, για να παρουσιαστώ μπροστά στο Θιό!

-Και γιατί άσπρο πουκάμισο και ολόασπρες κάλτσες;

- Για να μη μαυρίσουν τα κοκαλάκια μ'! Τα 'χω όλα έτοιμα, εδώ και πολλά χρόνια, αλλά φαίνεται ότι το σκ'νι μ' δεν τελείωσε ακόμα... Νια βουλά το χρόνο, τα βγάνου απ' το σεντούκι,

τα ψάχνου μήν τα τρύπ'σε ο σκόρος, τα αερίζω και τα ξαναβάνω στη θέση τσ'. Θέλου να τα βρουν οι νύφες μ' έτοιμα για να μη ταλαιπωρηθούν!

Με εντυπωσίασαν όσα είδα και όσα άκουσα για την προετοιμασία της μανιάς μου

για την επικείμενη αναχώρησή της για τον άλλο κόσμο και, προπαντός η ψύχραιμη αντιμετώπιση του θανάτου, σαν να επρόκειτο για ένα ευχάριστο ταξίδι. Τη μακάρισα για την ακλόνητη πίστη της που της επέτρεπε ν' αντιμετωπίζει το θάνατο, σαν μια μετάβαση σ' έναν άλλο, πιο ευχάριστο κόσμο! (L)

Το "ξούρισμα!"

Στην παλιότερη αργκό (γλώσσα της μαγκιάς), το ξούρισμα το έλεγαν "ξούρισμα" ή "ξούρα". Οι άνθρωποι των πόλεων ξυρίζονταν στο κουρείο της γειτονιάς, που ήταν, όπως μας το περιγράφουν οι παλιές κινηματογραφικές ταινίες, Όταν ο μάγκας της γειτονιάς καθόταν στην πολυθρόνα, με ύφος "πολλά βαρύ", απευθυνόταν στο κουρέα:

-Μια κόντρα ξούρα και σβέλτα...

Τι γινόταν όμως στα χωριά, όπου συνήθως δεν υπήρχε κουρέας; Εκεί, καθένας ξυριζόταν μόνος του ή ο ένας ξυρίζε τον άλλο. Βέβαια, το ξούρισμα δεν γινόταν κάθε μέρα, αλλά το συνηθέστερο ήταν να ξυρίζονται κάθε Κυριακή, πράγμα που, στα χρόνια μας, ήρθε στη μόδα.

Σήμερα, κάθε Έλληνας που ...σέβεται τον εαυτό του, θεωρεί καθήκον του να αφήσει μούσι! Και δεν πρόκειται για απλό μούσι, αλλά για μια απίθανη ποικιλία μουσιών. Θα έλεγε κανείς ότι, κυρίως οι νέοι, συναγωνίζονται σ' αυτό. Ακόμα κι εκείνοι που το γένι τους αριθμεί λίγες δεκάδες τρίχες, αριές και ...σκοροφαγωμένες, εννοούν ν' αφήνουν μούσι. Έτσι βλέπεις μούσια μακριά ολοπρόσωπα, μούσια κοντά (2-3 εκατοστών), μούσια στο μισό πρόσωπο, μούσια μόνο στο πηγούνι, ακόμα και μούσι σε μια απλή γραμμή στη μέση του πηγουνιού. Το ίδιο συμβαίνει και με το μουστάκι, γιατί μούσι χωρίς μουστάκι δεν γίνεται. Μουστάκια φαρδιά, μουστάκια "μύγα", ίσια, κρεμαστά, τσιγκελωτά, ό,τι τελοσπάντων μπορεί να κατεβάσει ο νους τ' ανθρώπου. Με το δίκιο του το σατίριζε ο απίθανος Νίκος Τσιφόρος: "Τι στρίβεις το μουστάκι σου / το κάνεις σαν αγκίστρι / δεν το καταδεχόμαστε / στο γαϊδάρο καπίστρι!".

Κλείνουμε την παρένθεση για να ξαναγυρίσουμε στους παλιούς. Τότε, κάθε αξιοσέβαστος νοικοκύρης όφειλε να έχει στην κατοχή του όλα τα σύνεργα του ξυρίσματος: Την κούπα για να κάνει σαπουνάδα με ζεστό νερό, ένα σαπουνάκι - η κρέμα ξυρίσματος είναι μεταγενέστερη εφεύρεση- πινέλο για ν' απλώνει τη σαπουνάδα, ξυράφι και λουρί για τρόχισμα του ξυραφιού. Υπήρχαν όμως και πολλοί που δεν διέθεταν όλα αυτά τα σύνεργα. Εκείνοι, όταν ήθελαν ξούρισμα, δανείζονταν τα εργαλεία από φίλους ή γείτονες. Το ξούρισμα της εποχής εκείνης ήθελε και τέχνη, γιατί το ξυράφι δεν ήταν αστείο πράγμα! Οι αντζαμήδες, μετά το ξούρισμα

παρουσιάζονταν πετσοκομμένοι, σαν να γύρισαν από μάχη! Απαραίτητος όρος για το ξούρισμα είναι η σαπουνάδα να γίνεται με ζεστό νερό, γιατί σε διαφορετική περίπτωση το ξούρισμα γίνεται μαρτύριο! Λέγεται ότι οι σκληροτράχηλοι Καρπενησιώτες παινεύονταν ότι εκείνοι είχαν μεγάλη αντοχή και ξυρίζονταν με κρύο νερό! Κάποιοι από δαύτους κατέβηκε στην Αθήνα και πήγε στο κουρείο για ξούρισμα. Όταν ο κουρέας πήγε να ζεστάνει νερό για τη σαπουνάδα, εκείνος τον απότρεψε λέγοντας με περηφάνια ότι "εμείς οι Καρπενησιώτες ξυριζόμαστε με κρύο νερό!". Ο κουρέας συμμορφώθηκε με την υπόδειξη και έβαλε μπροστά το ξούρισμα. Με την πρώτη ξυραφιά ο Καρπενησιώτης κατουρήθηκε από τον πόνο!

-Στάσου, λέει στον κουρέα: ζέστανε λίγο το νερό, γιατί εγώ δεν είμαι μέσα από το Καρπενήσι: είμαι από χωριό!

Αργότερα, κυρίως μετά τον πόλεμο, εμφανίστηκαν οι ξυριστικές λεπίδες, τα λεγόμενα ξυραφάκια, που έκαναν το ξούρισμα γρήγορο και σχετικά ακίνδυνο. Στην εφηβεία μας, αρχές της δεκαετίας του '50, όταν εμφανίστηκαν τα πρώτα γένια, αραιά και ατροφικά, αρχίσαμε κι εμείς να ξυριζόμαστε, με ξυραφάκια, φυσικά. Κάθε ξυραφάκι κόστιζε 50 λεπτά της δραχμής, κι επειδή εμείς δεν είχαμε διόλου καλές σχέσεις με το χρήμα, όταν το ξυραφάκι "στόμωνε", το τροχίζαμε από το μέσα μέρος του ποτηριού! Όπως ήταν φυσικό, τα πρώτα ξυρίσματα ήταν πραγματικό ...σφαγείο! Για να σταματήσουμε τη αιμορραγία χρησιμοποιούσαμε κάποια αιμοστατικά κραγιόνια, που είχαν γραμμένη την ένδειξη: Κραγιον styptic, αλλά κι εκείνα δεν ήταν πρόσφορα στις οικονομικές μας δυνατότητες.

Αυτή την ιστορία του ξυρίσματος την ξαναθυμήθηκα, όταν σ' ένα σεντούκι του πατέρα μου, βρήκα όλα τα σύνεργά του τού ξυρίσματος, που μου θύμισαν εικόνες πολύ συγκινητικές. Ολόκληρη ιεροτελεστία, όταν ο μακαρίτης έβαζε μπρός να ξυριστεί, κάθε Κυριακή πρωί, και η μάνα μου απίκο, κρατώντας στο ένα χέρι το μπρίκι με το ζεστό νερό και στο άλλο την πετσέτα!

Ο Παλιός

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ

Αίξ και όνος (Κατσίκα και γαϊδούρι)

Κάποιοι έτρεφε μια κατσίκα κι έναν γαϊδάρο. Η κατσίκα ζήλεψε το γαϊδούρι, επειδή του έδινε περισσότερη τροφή, και του έλεγε ότι τάχα πολύ τιμωρείται, άλλοτε δουλεύοντας στο αλώνι και άλλοτε κουβαλώντας φορτία, και το συμβούλεψε να παραστήσει τον άρρωστο, να πέσει σε κάποιο λάκκο και να ξεκουραστεί. Εκείνο πίστεψε στα λόγια της, έπεσε στο λάκκο και τσακίστηκε. Ο αφέντης του κάλεσε το γιατρό και ζήτησε τη βοήθειά του. Εκείνος του είπε να το ταΐσουν πνευμόνι κατσίκας και έτσι θα βρει την υγεία του.

Έσφαξαν λοιπόν την κατσίκα και άρχισαν να θεραπεύουν το γαϊδάρο.

Η διήγηση δείχνει ότι όποιοι μηχανεύεται δολερά σχέδια εναντίον του άλλου, προκαλεί κακό στον εαυτό του.

Αλεπού και βάτος

Κάποια αλεπού του προσπαθούσε να σκαρφλώσει σ' ένα φράχτη, πιάστηκε από ένα βάτο. Επειδή όμως τρύπησε το πέλαμα της και πόνεσε πολύ, κατηγορούσε το βάτο λέγοντας πως, όταν κατέφυγε στη βοήθειά του, της στάθηκε ο χειρότερος εχθρός.

Ο βάτος, απαντώντας, είπε: Έχασες τα μυαλά σου, κυρά μου, και θέλησες να πιαστείς από μένα, που έχω τη συνήθεια να τους τσιμπάω όλους!

Έτσι ανόητοι είναι όσοι από τους ανθρώπους προσφεύγουν για βοήθεια σ' εκείνους που έχουν έμφυτη την τάση να κάνουν κακό.

"Ουδέν κακόν αμιγές καλού!"

Ένας ναυαγός έφτασε με χίλια ζόρια, ύστερα από σφοδρή πάλη με τα αφρισμένα κύματα, σε ένα ερημονήσι. Με τον καιρό έφτιαξε με αφάνταστες δυσκολίες μια καλυβούλα και με αγωνία περίμενε μήπως και φανεί κανένα καράβι.

Κάποια μέρα είχε βγει να ψάξει για φαγητό. Γυρίζοντας είδε την καλυβούλα του να έχει πάρει φωτιά!

-Όχι, Θεέ μου! κι έπιασε με τα δυο του χέρι το πρόσωπο του. Ήταν ανάγκη να γίνει αυτό; Γιατί; Γιατί το επέτρεψες; Γιατί σε μένα αυτό το κακό; Είμαι πεταμένος σ' ένα μέρος άγνωστο, μόνος, μου πήρε τόσο καιρό να χτίσω αυτό το καλυβάκι για να προστατευόμαι από τον καιρό, τα άγρια θηρία, είχα βάλει και δυο εικονίτσες που κατάφερα να σώσω και τώρα αυτό; Γιατί;

Προσπαθούσε όλη τη νύχτα να σβήσει τη φωτιά, όμως η θάλασσα ήταν μακριά και δεν προλάβαινε να φέρει νερό, κι έτσι αυτή ξαναφούντωνε. Την άλλη μέρα πρωί πρωί ένα βαπόρι πλησίασε το έρημο νησί.

-Είδαμε τον καπνό από μακριά και σκεφτήκαμε πως ίσως κάποιοι ναυαγός να βρίσκεται εδώ και να που σε βρήκαμε για να σε πάμε στο σπίτι σου, είπε ο πλοίαρχος στον ναυαγό!

Κλάφ' τα Χαράλαμπε!

Τον καιρό της κατοχής λεγόταν το παρακάτω ανέκδοτο:

Σε κάποιο σημείο της ηπειρωτικής μεθορίου, όπου οι Έλληνες κρατούσαν καθηλωμένη τη "Γκλοριόζα αρμάτα Ιταλιάνο" (ανίκητη ιταλική στρατιά), ένα τσολιάς διέκρινε σε μια αντικρινή κορυφή, απέναντι από το ποτάμι, κάποιον Ιταλό αλπινιστή, κρυμμένον επιμελώς πίσω από έναν βράχο και του φωνάζει:

-Ξέρς κουλύμπ' ουρέ; (πρέπει να ήταν Ρουμελιώτης).

Και, επειδή ο Ιταλός δεν καταλάβαινε, ο τσολιάς επιστράτευσε τη διεθνή παντομίμα και έδειχνε με τα χέρια πώς κολυμπούν. Ο αλπινιστής κατάλαβε τι ήθελε να του πει και του απάντησε με την ίδια διεθνή γλώσσα "όχι".

Και ο τσολιάς, κουνώντας με λύπη το κεφάλι, του λέει:

-Αμ' τότινες, κλάφ' τα Χαράλαμπε!

ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Νικολάου Πολίτη

Ο Πάνος!

(Ο Πάν της Ελλην. Μυθολογίας)

Στα βουνά είναι ένας δαίμονας, Πάνος ή Πάντος, που κατοικεί σε σπηλιές και λαγκάδια και διαφεντεύει τα κοπάδια. Οι τσοπάνηδες βεβαιούνε ότι πολλές φορές τον είδανε και τον νομίζονε για φύλακα, αν και καμιά φορά τσου κλέφτει και από κανένα κατσίκι για να το φάει!

Ζάκυνθος

Το χαμουθράκι

Το σμερδάκι δε μαρκάλαει μοναχά τα πρό'ατα αμή και τα 'ίδγια και τα βόιδια. Μωρέ, δεν ήμουνα μπροστά μια βολά στο Λεβίδι που φοφήσαν ενού εφτά πανώρια βόιδια! Ένα μεγάλο θαμουθράκι, ίσα μ' ένα αγριόγατο - έρμιο να 'ναι - πήγε τη νύχτα και τα μαρκάλισε ούλα στην αράδα. Εφουσκώναν, εφουσκώναν ούλη τη νύχτα, ίσαμε που εχάραξε και λάλησε τ' ορνίθι. Ύστερα, έπαρ' τα χάμου: τάμπουρο! Τα είδα γω με τα μάτια μου ξαμπλαρωμένα, άλλα τόσα τα είχε καμωμένα το γλυκισμένο! Του είπαν να διαβάσει αγιασμό, ευέλαιγο, λέει, για να βγει το δαιμόνιο από μέσα τους, μα του κάκου! Τι να κάνουν οι αγιασμοί σε ψόφιο πράμα! Ό, τι έγινε, λέει, καλό 'ναι γινωμένο!

Περθώρι το Δήμου Τριπόλεως

Συνέβη στον Καναδά

Στον Καναδά, ένας γέρος συνελήφθη για κλοπή ψωμιού και στάλθηκε στο δικαστήριο. Ο γέρος παραδέχτηκε την ενοχή του και εξήγησε το λάθος που έκανε:

-Ήμουν τόσο πεινασμένος, παραλίγο να πεθάνω από τη πείνα.

Ο δικαστής αποφάνθηκε:

-Ξέρεις, όταν κλέβεις, θα πρέπει να πληρώσεις δέκα δολάρια για αποζημίωση.

Ξέρω ότι δεν μπορείς να πληρώσεις, γι' αυτό, θα πληρώσω εγώ για σένα.

Όλοι ήταν ήσυχoi στην αίθουσα του δικαστηρίου, ο δικαστής έβγαλε δέκα δολάρια από την τσέπη του και ζήτησε από τον γέρο να τα δώσει ως αποζημίωση.

Μετά σηκώθηκε και είπε:

-Είστε όλοι ένοχοι και ο καθένας σας θα πρέπει να πληρώσει δέκα δολάρια πρόστιμο επειδή ζείτε σε μια πόλη όπου ένας γέρος πρέπει να κλέψει για να φάει. 480 δολάρια συγκεντρώθηκαν στην αίθουσα του δικαστηρίου και έδωσαν τα χρήματα στον γέρο!

Ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας

Διήγημα

Τα παλιότερα χρόνια, όταν ο ντόπιος πληθυσμός παντρευόταν και ρίζωνε στον τόπο του, τα ανδρόγυνα στην ύπαιθρο της χώρας μας αποτελούσαν περίπου τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη ανήκαν οι τυχεροί που κληρονόμησαν κάποια περιουσία - μια προζύμη - και τη μεγάλωσαν με την αξιοσύνη τους. Στη δεύτερη, όσοι παντρεύτηκαν φτωχοί, αλλά ρίχτηκαν στη δουλειά και κατάφεραν να στυλωθούν και στην τρίτη ανήκε μια μεγάλη γκάμα ανθρώπων: οι ακτήμονες, οι σκληροί, οι άτυχοι, οι ανάπηροι (σωματικά και πνευματικά) και άλλοι διάφοροι.

Ο Νικόλας και η Στυλιανή είχαν όλα τα χαρακτηριστικά της τρίτης κατηγορίας. Οι γονείς τους τούς πάντρεψαν στη βάση του λαϊκού γνωμικού, που λέει πως "καλύτερα να κλείσουν ένα σπίτι παρά δυο!". Το μόνο που φρόντισαν γι' αυτούς ήταν να τους χτίσουν ένα καλυβόσπιτο για να στεγαστούν. Το νιόπαντρο ζευγάρι δεν έχασε τον καιρό του. Αμέσως επιδόθηκε στην τεκνοποιία και, σε τρία χρόνια έφερε στον κόσμο τρία παιδιά, όλα αγόρια: το Θεοδόση, τον Ηρακλή και τον Κωστάκη. Ζωντάνεψε από χαρούμενες παιδικές φωνές το καλυβόσπιτο και όλη η γειτονιά. Τα παιδιά όμως είχαν και τις ανάγκες τους.

Ο Νικόλας έκανε κάπου κάπου κάποια μεροκάματα, όταν τον καλούσαν οι χωριανοί, αλλά αυτό δεν έφτανε ούτε για το ψωμί. Έτσι, από τα πρώτα κιόλας χρόνια η φτώχεια θρονιάστηκε νοικοκυρά στο καλυβόσπιτο του Νικόλα. Η Στυλιανή, αφού ...δανείστηκε ό,τι μπορούσε από συγγενείς και γείτονες, επέκτεινε την επιχείρησή και στο υπόλοιπο χωριό, καθώς οι καλοκάγαθοι χωριανοί παράβλεπαν την κλασική τεμπελιά του ζευγαριού, από συμπόνια για τα παιδάκια.

Η φτώχεια όμως δεν γιάτρευεται με τη ζητιανιά και ο Νικόλας αναγκάστηκε ν' αναζητήσει δουλειά σ' άλλα μέρη, στα χωριά του κάμπου. Εκεί έκαμε κάθε είδους δουλειά, αλλά σε καμιά δεν κατόρθωσε να στεριώσει. Τέλος, βρήκε τη δουλειά που του ταίριαζε: ρογιάστηκε τσοπάνος σε πρόβατα, και κάποιος χωριανός είπε πως τον είδε σ' ένα χωριό υπηρέτη σε εκκλησία. Τον πρώτο χρόνο έστειλε το κάτι τι στην οικογένεια, αλλά με τον καιρό άρχισε να ...ξεχνά και στο τέλος χάθηκαν τα ίχνη του.

Έμεινε μόνη κι ανήμπορη η Στυλιανή, προσπαθώντας να τα φέρει βόλτα με τη ζητιανιά. Οι αντοχές των χωριανών όμως άρχισαν να εξαντλούνται κι εκείνη πήρε τα παιδιά και κατέβηκε στην πόλη αναζητώντας καλύτερη τύχη. Πήγε στους παπάδες και παρακάλεσε να την αφήσουν να σκουπίσει την εκκλησία και τους βοηθητικούς χώρους. Εκείνοι τη λυπήθηκαν - μάλλον τα παιδάκια λυπήθηκαν - τη στέγασαν σε μια παράγκα που φύλαγαν τα καυσόξυλα και άλλα χρειαζόμενα και η Στυλιανή, παράλληλα με την εργασία της, ξανάρχισε την παλιά τέχνη της: ξεχώριζε τις εύπορες ηλικιωμένες κυρίες, τις πλησίαζε και άρχιζε να διεκτραγωδεί την κατάστασή της. Μ' αυτό τον τρόπο εξασφάλιζε κάποια παλιά ρούχα για τα παιδιά και λίγα τρόφιμα.

Ο πρώτος χειμώνας στην πόλη ήταν βαρύς και, καθώς η παράγκα έμπαζε από παντού, το μικρότερο παιδί, ο Κωστάκης, έπαθε πνευμονία. Τον πήγαν στο νοσοκομείο, οι γιατροί έκαμαν ό,τι μπορούσαν, αλλά δεν κατόρθωσαν να τον γλιτώσουν. Τα δυο μεγαλύτερα παιδιά, κακοντυμένα κι αδύναμα, έβγαιναν στη ζητεία, στους δρόμους της πόλης και στις εκκλησίες, απλώνοντας το χέρι στους καλούς χριστιανούς. Τον τρίτο χρόνο ο Ηρακλής δεν άντεξε: έπαθε φυματίωση και σε λίγο καιρό άφησε το μάταιο τούτο κόσμο. Έμεινε η Στυλιανή με το μεγαλύτερο γιο της, τον Θεοδόση, που είχε κλείσει πια τα δέκα.

Ο Θεοδόσης φάνηκε πιο τυχερός από τ' αδέρφια του. Άντεξε τη χαμοζωή, η φτώχεια άρχισε να του ανοίγει τα μάτια και σκέφτηκε να βελτιώσει την τέχνη της ζητείας. Αντί ν' απλώνει το χέρι στους περαστικούς, βρήκε πιο αποτελεσματικό να παριστάνει τον εμποράκο. Στην αρχή κρατούσε στα χέρια μερικά κουτιά σπύρτα και τα πρόσφερε στους περαστικούς. Άλλοι τον προσπερνούσαν αδιάφοροι, άλλοι - πιο ευαίσθητοι - δέχονταν και, αντί για μια δεκάρα που κόστιζαν, του έδιναν πενηντάλεπτο και άλλοι του έδιναν τη δεκάρα και δεν δέχονταν τα σπύρτα.

Το μαυλό του Θεοδόση άρχισε να παίρνει στροφές. Με τα μικρά κέρδη της ...επιχείρησής άρχισε να πλουτίζει την πραγματικότητα του. Στα σπύρτα πρόσθεσε τσατσάρες, στέκες για τα μαλλιά των κοριτσιών, μολύβια και φακέλους αλληλογραφίας, ζαχαρωτά για τα παιδάκια και ό, τι έβλεπε πως μπορούσε να το εκμεταλλευτεί. Μ' αυτό τον τρόπο μπορούσε πια να καλύπτει τις ανάγκες του και να μην αναγκάζεται να ζητιανεύει.

Μόλις έκλεισε τα είκοσι ήρθε ο πόλεμος και η Κατοχή. Πολύς κόσμος εγκατέλειψε τις πόλεις και ζήτησε καταφύγιο στα ορεινά χωριά. Προπαντός, οι Εβραίοι έμποροι, έκλεισαν τα καταστήματά τους, σήκωσαν όσο από το εμπόρεμά τους μπορούσαν και ζήτησαν σωτηρία από τους Ναζί, που τους καταδίωκαν ανελέητα, στα πιο ορεινά χωριά της περιοχής.

Οι κάτοικοι τους δέχτηκαν και τους συμπαράστηκαν όπως μπορούσαν. Οι Εβραίοι, λαός με εμπορικό πνεύμα, δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια. Οι πιο ευκατάστατοι αγόρασαν από τους ντόπιους γαϊδουράκια, φόρτωναν την πραγματικότητα τους και την περιέφεραν στα χωριά της περιοχής. Οι φτωχότεροι τοποθετούσαν το εμπόρεμά τους σε δυο απλά και αβαθή καλάθια και γύριζαν τα χωριά, διαλαλώντας στις γειτονιές το εμπόρεμά τους: "Σπύρτα, ράμματα, καρούλια, λάδι αλάτι, πετρέλαιο...!". Ήταν τα πιο βασικά που είχε ανάγκη ο κόσμος σ' εκείνη την περίσταση. Αυτού του είδους το εμπόριο δεν γινόταν με χρήμα, το οποίο, άλλωστε, είχε χάσει εντελώς την αξία του. Η συναλλαγή γινόταν με τρόφιμα, κυρίως δημητριακά (σπύρτα, καλαμπόκι) αλλά και αβγά, φασόλια, φακές, τυρί και ό,τι άλλο φαγώσιμο. Τα τρόφιμα σ' εκείνη την περίσταση ήταν το πανίσχυρο νόμισμα. Ελαιοπαραγωγοί από τα χωριά του Πηλίου αντάλλαζαν το λάδι τους με σπύρτα σε απόλυτη ισοτιμία (μια οκά λάδι=μια οκά σπύρτα)!

Ο Θεοδόσης ακολούθησε το ρεύμα φυγής από την πόλη. Πήρε κι εκείνος την πραγματικότητα του και εγκαταστάθηκε στο χωριό του, σε μια καμαρούλα που του παραχώρησε κάποιος μακρινός εξάδελφος. Περιέφερε το εμπόρεμά του στις γειτονιές του χωριού και στα γειτονικά χωριά, αλλά ο ανταγωνισμός ήταν μεγάλος και δύσκολα κατάφερε να τα βγάλει πέρα. Και τι δεν σοφίστηκε ο άνθρωπος! Μέχρι χειροκίνητη μηχανή που κατασκεύαζε μακαρόνια προμηθεύτηκε. Του πήγαιναν οι νοικοκυρές τα υλικά (αλεύρι, αβγά κ. ά.) και κατασκεύαζε μακαρόνια, λαζάνια, χυλοπίτες! Του κάκου οι καιροί ήταν δύσκολοι, ο κόσμος φτωχός, αλλά κι εκείνοι που είχαν το κάτι τι, ήταν κουμπωμένοι, γιατί το μέλλον ήταν αβέβαιο.

Τότε φούντωσε και το ανάρτικο. Στα χωριά της περιοχής αναπύχθηκε η Αντίσταση. Του Θεοδόση του άρεσαν όσα άκουγε στις άπειρες διαφωτιστικές -άλλοι τις έλεγαν προπαγανδιστικές - συγκεντρώσεις που γίνονταν σχεδόν κάθε βράδυ. Όλα όσα έβλεπε και όσα άκουγε υπόσχονταν γι' αυτόν ένα λαμπρό μέλλον. Γιατί να μην αποκτήσει ένα μέρος του πλούτου που νέμονταν οι άλλοι και να δει κι' εκείνος Θεού πρόσωπο; Απλά πράγματα!

Οι στολές, τα φυσεκλίκια, τα ενθουσιώδη τραγούδια και τα ωραία λόγια οδήγησαν το Θεοδόση να φορέσει τη στολή του ανάρτη. Άλλωστε, η κατάταξή του θα τον απάλλαζε και από τον πονοκέφαλο της διατροφής του. Η διατροφή επηρέασε σε μεγάλο μέρος την απόφασή του γιατί είναι κάτι που ξεπερνά τους όποιους δισταγμούς. Στο δεύτερο ανάρτικο (1946-1949) ο Θεοδόσης, χωρίς δεύτερη σκέψη, ακολούθησε τους πρώην συντρόφους του.

Σύντομα, ήρθαν και οι δύσκολες μέρες για το Θεοδόση. Η παράταξή του έχασε τον πόλεμο, και από τους συντρόφους άλλοι αυτοεξορίστηκαν στις ανατολικές χώρες του σοβιετικού μπλοκ, άλλοι παραδόθηκαν στις κυβερνητικές δυνάμεις και οι περισσότεροι -μαζί και τα πολιτικά στελέχη- κλείστηκαν στις φυλακές ή εξορίστηκαν στα νησιά. Ίδια ήταν και η τύχη του Θεοδόση. Πέρασε από στρατοδικείο, καταδικάστηκε, εξορίστηκε στα Γιούρα, αλλά σε λίγα χρόνια αφέθηκε κι εκείνος ελεύθερος, όπως τόσκι άλλοι. Άλλωστε δεν τον βάρυναν σοβαρές κατηγορίες, καθώς ο Θεοδόσης δεν έτρεφε μίσος για κανέναν και η μόνη ιδεολογία του ήταν η αντιμετώπιση της φτώχειας. Τα παραπέρα λίγο τον ενδιέφεραν.

Μετά την επιστροφή του από την εξορία ο Θεοδόσης ξαναβρέθηκε στην κατάσταση από την οποία ξεκίνησε τη ζωή του. Χωρίς οικογένεια, χωρίς συγγενείς, χωρίς δουλειά, αντιμετώπιζε πρόβλημα επιβίωσης.

Άλλωστε, για να εργαστεί οπουδήποτε χρειαζόταν το γνωστό τότε "πιστοποιητικό φρονιμάτων", πράγμα αδύνατο να το αποκτήσει ο Θεοδόσης χωρίς ισχυρό προστάτη.

Αυτή τη φορά τη λύση στο αδιέξοδο έδωσε ο γάμος. Του προξένησαν την ανεψιά κάποιου ισχυρού δεξιού παράγοντα της περιοχής. Ο θεός της κοπέλας κάλεσε το Θεοδόση και του εξηγήθηκε χωρίς

περιστροφές, πως αν παντρευτεί την κοπέλα, και εργασία θα του βρουν και προστασία θα του παρασχεθεί στο μέλλον, αρκεί να δείξει μεταμέλεια, η οποία, όπως ήταν φυσικό, έπρεπε να επιβεβαιώνεται με την ψήφο του στις εκλογές. Διόλου δεν χρειάστηκε να το σκεφτεί ο Θεοδόσης. Παντρεύτηκε την καλή κοπέλα, σταδιοδρόμησε ως οικοδόμος, δημιούργησε οικογένεια, σπούδασε τα παιδιά του και έζησε την υπόλοιπη ζωή του ευτυχισμένος.

Στους παλιούς συντρόφους που θεωρούσαν προδοσία την εγκατάλειψη της ιδεολογίας, αντέτεινε ότι η ιδεολογία δεν μπαίνει στην κατασάρα! Άλλωστε, η ιδεολογία του φτωχού και του απόκληρου της ζωής είναι να απολαύσει το λίγο της ευτυχίας που του αναλογεί στη ζωή του, πριν αποδημήσει στον άλλο κόσμο. Όλα τ' άλλα είναι θεωρίες! Εγώ, ο φτωχός βιοπαλαιστής, δεν έκαμα τίποτε περισσότερο απ' ότι κάνουν οι πλούσιοι επιχειρηματίες και οι περισσότεροι πολιτικοί. Έχουν γράψει τις ιδεολογίες στα παλαιότερα των υποδημάτων τους και μεταπηδούν από κόμμα σε κόμμα, σαν ν' αλλάζουν καφενείο, και όλοι προσπαθούν να βρίσκονται κοντά στην εξουσία.-(L)

Οι παγεροί χειμώνες και οι μαθητές με το ξύλο στη μασχάλη!

Διαβάζοντας στο Φ/Μ μια ανάρτηση φίλου και συναδέλφου, για τις περιπέτειες που έζησε τους χειμώνες, όταν υπηρετούσε στο χωριό Άγραφα, τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1960, αυθόρμητα ξεπήδησαν από της "μνήμης τα κατάλοιπα", ανάλογες καταστάσεις που έζησα ο ίδιος εκείνη την εποχή.

Το φθινόπωρο του 1961 τοποθετήθηκε ως δάσκαλος στο μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο του Κουτσούρου, που είναι ένας από τους τότε οικισμούς του Αμαράντου. Απομονωμένο σχολείο, σε πολύ αραιοκατοικημένο οικισμό, χωρίς δρόμο, χωρίς νερό, χωρίς η/κκό ρεύμα, αλλά πολύ κοντά στη Ραχούλα και στην πόλη της Καρδίτσας, από την οποία απέχει 15 χιλιόμετρα. Αυτός ήταν και ο λόγος που το προτίμησα.

Ο χειμώνας του '61 ήταν από τους πιο παγερούς, με πολλά χιόνια και τα παιδιά έρχονταν στο σχολείο διανύοντας μεγάλες αποστάσεις, βρεγμένα και ξεπαγιασμένα. Δεν έφτανε αυτό, μόνο έφερναν στα κοκαλωμένα χεράκια τους και από ένα ξύλο για τη σόμπα. Το γεγονός με προβλημάτισε και αποφάσισα από την επόμενη χρονιά να λάβω τα μέτρα μου. Το φθινόπωρο του '62 έθεσα τους προβληματισμούς μου στους σχολικούς εφόρους, στους οποίους άρεσε η ιδέα και συμφώνησαν να τη θέσουμε αμέσως σε εφαρμογή.

Καλέσαμε σε συγκέντρωση τους γονείς των μαθητών και τους εξέθεσα την απαραίτητη κατάσταση, να έρχονται τα παιδιά τους στο σχολείο όχι μόνο βρεγμένα αλλά και με χέρια παγωμένα, κρατώντας ένα ξύλο για τη σόμπα.

-Και τι να κάμουμε, δάσκαλε; ρώτησαν μ' ένα στόμα.

-Εδώ, όλοι έχετε από δυο ζώα με τα οποία μεταφέρετε καυσόξυλα στην πόλη. Αν κάθε γονιός φέρει στο σχολείο δυο φορτώματα καυσόξυλα από το φθινόπωρο και τα αποθηκεύσουμε ξερά, η αποθήκη θα γεμίσει και όλο το χειμώνα θα έχουμε επάρκεια ξύλων, αλλά και τα παιδιά σας θα απαλλαγούν από αυτό το βάσανο, τους είπα.

Οι άνθρωποι ενθουσιάστηκαν με την ιδέα. -Όχι δυο, αλλά και τρία και τέσσερα φορτώματα να φέρουμε, δάσκαλε, είπαν.

Κανείς δεν υστέρησε και νωρίς το φθινόπωρο, η αποθήκη μας γέμισε με καυσόξυλα!

Επειδή το κόσμημα των καυσόξυλων ήταν πρόβλημα, σκέφτηκα να το καταργήσω!

Αφού μέτρησα το μήκος τους, παράγγειλα μια μεγάλη θερμάστρα, τέτοια που να δέχεται τα καυσόξυλα ολόκληρα! Όταν η θερμάστρα εκείνη πύρωνε, κοκκίνιζε ολόκληρη και σε κρατούσε σε απόσταση δύο μέτρων. Σε κανέναν από τους βρεγμένους μαθητές δεν επέτρεπα να καθίσει στο θρανίο του, αν πρώτα δεν στέγνωνε τελείως κοντά στη θερμάστρα.

Δεν θα ισχυριστώ ότι οι ...σοφές ιδέες μου έσωσαν την κατάσταση. Οι ιδέες είναι εύκολες και καθένας μπορεί να τις καταθέσει. Το πρόβλημα είναι η εφαρμογή τους στην πράξη και αυτό εξαρτάται από την προθυμία των γονέων των μαθητών. Οι γονείς του μικρού εκείνου εξοχικού σχολείου, από τη στιγμή που διαπίστωσαν ότι ο δάσκαλος ενδιαφέρεται για το καλό των παιδιών τους, έδειξαν ασυνήθιστη προθυμία, ενθουσιασμό, θα έλεγα.

Λ.Γρ.

«ΖΩΓΛΟΠΙΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Το χρονογράφημά μας

«Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος»

Το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας "ΚΑΡΔΙΤΣΑ" της 1ης Ιανουαρίου 1885 αρχίζει με την παρακάτω φράση: "Ερρέτω εις κόρακας τοιούτον έτος (1884), έμπλεον λιμών, λοιμών, πλημμυρών και δυστυχίας ...". Σε πιο απλά ελληνικά: "στον κόρακα ο περασμένος χρόνος 1884, που ήταν πλήρης από ασθένειες, πείνα, πλημμύρες και δυστυχία".

Γράφει και κάτι ακόμη ο παλιός εκείνος δημοσιογράφος: "Παρέρχονται τα έτη το εν μετά το άλλο και ευτυχή τα έτη εκείνα εις α η παρέλευσις του χρόνου συντελεί προς ανάπτυξιν και πρόοδο αυτών...". Και, φυσικά, δεν εννοούσε την πατρίδα του 1884(!).

Προς στιγμήν υπέθεσα ότι ο μακρινός εκείνος πρόγονος είχε προφητικές ικανότητες και εννοούσε το έτος 2020, αλλά γρήγορα επανήλθα στη σκληρή πραγματικότητα.

Πόσες οι ομοιότητες, αλήθεια, του 2020 με το μακρινό 1884! Και τι δεν μας έφερε το 2020: Πριν προλάβουμε να συνέλθουμε από την τρομερή δεκαετή οικονομική κρίση, μας εγκατέστησε την παγκόσμια επιδημία του κορονοϊού, που θυμίζει τις μεγάλες επιδημίες του μεσαίωνα, και έπονται καταστροφικές πλημμύρες, και οι αιώνιοι βάρβαροι που απειλούν τα νησιά μας, τις θάλασσές μας και, σε τελευταία ανάλυση, την ίδια την ύπαρξή μας!

Με τίποτε λοιπόν δεν θα θέλαμε να γευτούμε τα ίδια και το νέο έτος 2021.

Μακάρι βέβαια να έπιαναν οι ευχές που ανταλλάσσουμε: "αίσιον και ευτυχές το νέον έτος" ή "υγεία, ευτυχία και ειρήνη..." και, γενικώς, "καλή χρονιά" και τότε τι δεν θα ευχόμασταν να μας φέρει το 2021! Προπαντός:

- Να αποδειχτούν σωτήρια τα εμβόλια για να μας απαλλάξουν από τον κορονοϊό!
- Οι μεγάλοι σύμμαχοί μας να μη μας θυμούνται μόνο όταν έχουν την ανάγκη μας, και να βάλουν, επιτέλους, τα δυο πόδια του Ερτογάν στο ένα παπούτσι!

Και πάμε στα πιο δύσκολα:

Η εφημερίδα "ΑΛΗΘΕΙΑ" της Καρδίτσας έγραψε στις 3-1-2021 στην έντυπη και στην ηλεκτρονική της έκδοση:

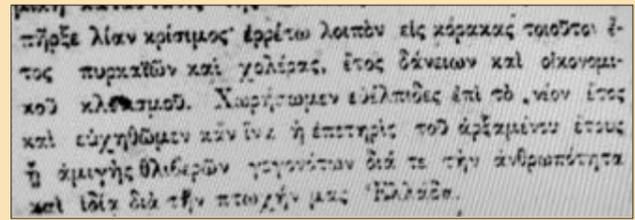
Κολχικό

Ένα όμορφο άνθος που, κάτω από τα ωραία πέταλά του, κρύβει το θάνατο, ...ίσως όμως και τη σωτηρία! Το όνομά του δηλώνει ότι το φυτό κατάγεται από τη μυθική Κολχίδα (σημερινή Γεωργία) και, σύμφωνα με τη μυθολογία, τους σπόρους του μετέφερε η Μήδεια, όταν ακολούθησε τον αργοναύτη Ιάσονα στην Ελλάδα. Λέγεται ακόμα πως, όταν ο Ιάσωνας εγκατέλειψε τη Μήδεια για την αγαλιά κάποιας άλλης, εκείνη για εκδίκηση έγινε παιδοκτόνος: σκότωσε τα παιδιά της χρησιμοποιώντας δηλητήριο από το συγκεκριμένο φυτό.

Το κολχικό ενδημεί σχεδόν σε όλη την Ελλάδα, αναπτύσσεται σε σκιερά και υγρά μέρη, σε όλη την ορεινή χώρα, και ανθίζει στις αρχές του φθινοπώρου. Στην περιοχή μας, τα πρώτα κολχικά κάνουν την εμφάνισή τους περί τα μέσα Αυγούστου, κάτω από τα σκιερά πλατάνια της Δέσης, στο Παλιοζωγλόπι, μαζί με τα πρώτα κυκλάμινα. Είναι άνθη πανέμορφα που μοιάζουν με τον κρόκο της Κοζάνης, με τη διαφορά ότι τα κολχικά είναι τοξικά και το δηλητηριώδες προκαλεί καρδιακή ανεπάρκεια που μπορεί να επιφέρει το θάνατο σε λίγες ώρες. Τα φυτοφάγα ζώα, από ένστικτο, γνωρίζουν την τοξικότητά τους και δεν τα εγγίζουν.

Παρ' όλα αυτά, το φυτό έχει και θεραπευτικές ιδιότητες από διάφορα νοσήματα, όπως τη διάρροια, την ποδάγρα, τους ρευματισμούς και διάφορα στομαχικά και εντερικά προβλήματα. Πρόσφατα μάλιστα, με βάση το φυτό κολχικό, παρασκευάστηκε φάρμακο, η κολχικίνη, που λέγεται ότι καταπολεμά δραστικά τον κορονοϊό!

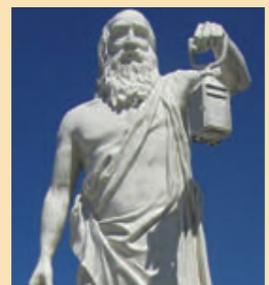
Σε καμιά περίπτωση δεν συνιστάται η χρησιμοποίηση παρασκευασμάτων του κολχικού, χωρίς τη γνωμάτευση ειδικευμένου γιατρού, διότι οι δόσεις πρέπει να είναι αυστηρά καθορισμένες με επιστημονικά κριτήρια.

- Ο υπουργός των οικονομικών να μηδενίσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού, δια μαγείας, και να αυξήσει μισθούς και συντάξεις, χωρίς να επιβάλει νέους φόρους!
- Και, τέλος, ο καλός Θεός να βάλει μυαλό σε όλους τους Έλληνες, ώστε να ομονοήσουμε -τουλάχιστο στα πιο σημαντικά - γιατί είμαστε λίγοι και οι εχθροί μας πολλοί.

Δυστυχώς, οι ευχές μας αυτές είναι υπερ-ουτοπικές, "όνειρα θερινής νυκτός", και δεν πρέπει να τρέφουμε βάσιμες ελπίδες ότι θα "πιάσουν", τουλάχιστο οι πιο πολλές. Ας περιοριστούμε, επομένως, στις πιο ρεαλιστικές από αυτές, και προπαντός να έχουμε την υγεία μας και τη δύναμη να αντιμετωπίζουμε τις όποιες δυσκολίες παρουσιάζονται στη ζωή μας.

Χρόνια πολλά λοιπόν, και το νέο έτος 2021 να μη μοιάζει σε τίποτε με το 2020: να μας κρατήσει γερούς, να απαλλάξει τη χώρα μας από επιδημίες και θανάσιμους εχθρούς και να μας χαρίσει όνειρα προσγειωμένα στην πραγματικότητα!

Σ.Σ. Είναι λάθος να λέγεται ότι το προσωνύμιο "κυνικός" σχετίζεται με τους σκύλους (κύνες). Η Σχολή των κυνικών φιλοσόφων, που εφάρμοζε με κάποιες υπερβολές τη διδασκαλία του Σωκράτη, είχε εγκατασταθεί στο Κυνοσάργους, μια ακραία συνοικία των Αθηνών. Έτσι ονομάστηκαν "κυνικοί".

Διογένης κυνικός
«Ανθρωπον ζητώ!»

Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος...

Από το βιβλίο του Απ. Στρογγύλη "Η πρωτεύουσα της ελεύθερης Ελλάδας"

...Πιο πάνω υψώνεται ο Ίταμος, χιονισμένος και περήφανος. Τον κοιτάζω, αυτό το κρύο χειμωνιάτικο απομεσήμερο και φέρνω στο νου μου τις μέρες που περάσαμε στη βρύση του, λίγο πιο πάνω από την Καστανιά, καμιά δεκαριά φίλοι, πριν 4-5 χρόνια, το 1938. Ήμασταν μια αποφασιστική ομάδα (η φιλολογική παρέα της Καρδίτσας και μερικοί ακόμη). Είχαμε κάμει κατασκήνωση το καλοκαίρι. Αγοράσαμε τρόφιμα, μια μεγάλη σκηνή, τα φορτώσαμε με τα σκεπάσματά μας σ' ένα φορτηγό και μέσα από μια διαδρομή οδύσσεια, γιατί ο δρόμος ήταν φοβερά κακός, φτάσαμε στη βρύση του Ίταμου. Δεν χρειάστηκε να στήσουμε σκηνή, γιατί εκεί δούλευε το πριόνι και υπήρχαν παράγκες. Μαζί μας ο Μήτσιος Παπαγεωργίου και, για μερικές μέρες, ο Γιολλάσης. Ζωγράφιζε απ' το πρωί ως το βράδυ.

Η παλιά βρύση Ίταμου με την επιγραφή: "Εις μνήμην Ζίτσας Σιταρά". Η χρονολογία είναι δυσανάγνωστη. Ίσως 1929...

Πού να φανταστεί κι αυτός κι εμείς ότι σε πολύ λίγα χρόνια θα έρχονταν μεγάλα γεγονότα, που θα έτρεχαν πολύ γρήγορα, κι απ' το τέλμα και την τυραννία της Μεταξικής δικτατορίας θα μας έφερναν στην Αλβανία και στην Αντίσταση...

Η βρύση του Ίταμου έχει ένα όνομα, χαραγμένο σε μια πλάκα: "Στη μνήμη της Ζίτσας" έλεγε. Κάποιος απ' την παρέα μάς διηγήθηκε την ιστορία της. Η Ζίτσα ήταν κόρη της Σοφίας Σιταρά, που αργότερα, μαζί μας κι αυτή, θα πάρει ενεργό μέρος στην Αντίσταση. Έφερνε στην Καστανιά τη Ζίτσα τα καλοκαίρια. Ήταν ένα χλωμό, ωραίο κορίτσι. Πέθανε σε ηλικία 16 ετών.

Η ιστορία μάς είχε συγκινήσει, με τις ευαισθησίες μάλιστα της ηλικίας μας και τις καλλιτεχνικές τάσεις και αναζητήσεις που είχε όλη η συντροφιά τότε. Ανασύρω απ' τη μνήμη μου σήμερα, ύστερα από τόσα χρόνια, τα δυο τελευταία τετράστιχα ενός ποιήματος που είχα γράψει για το πεθαμένο κορίτσι. Είχε δημοσιευτεί στη "Νέα Εστία" τότε:

.....
Ασύλληπτη σ' εμάς είν' η θωριά σου
κι ίσως ξανθιά με μάτια βελουδένια.
Στους ώμους καταρράχτης τα μαλλιά σου
ξανθά κι ως με την όψη την κερένια.

Πέθανες. Κι όθε σμίγαν σου τα χείλη
την κρουσταλλένια στάλα για να πιούνε,
γραμμένο τ' όνομά σου. Και τα χείλη
προφέρουν, "Ζίτσα", αυτών που θα διαβούνε.

Σ.Σ. Ολόκληρο το κείμενο που γράφηκε για την κατασκήνωση στον Ίταμο, το 1938, δημοσιεύτηκε στα "Ζ.Χ." και στο βιβλίο "ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΙΤΑΜΟΥ".